

J. P. TRAP

KONGERIGET
DANMARK

FJERDE OMARBEJDEDE UDGAVE

UNDER MEDVIRKNING AF VIDENSKABSMÆND, FAGFOLK OG
STEDLIGE MEDDELERE FRA ALLE LANDETS EGNE

UDARBEJDET AF

HARALD WEITEMEYER

III. BIND

SORØ AMT · PRÆSTØ AMT
BORNHOLMS AMT

KØBENHAVN 1921

G. E. C. GADS FORLAG

(FREDERIK GAD)

INDHOLD AF TREDIE BIND

Pag.

SORØ AMT 1—258

Købstæder: Korsør p. 71. — Ringsted p. 34. — Skælskør p. 86. —
Slagelse p. 53. — Sorø p. 6.

Herreder: Alsted p. 97. — Ringsted p. 121. — Slagelse p. 160. — Vester-
Flakkebjærg p. 193. — Øster-Flakkebjærg p. 223.

Sogne (og Landkommuner):

Agersø (egen Komm.)	220	Haraldsted (Haraldsted-Allindemagle Komm.)	127
Allindemagle (Haraldsted-Allindemagle Komm.)	130	Haslev (Haslev-Freerslev Komm.)	148
Alsted (Alsted-Kirke-Fjenneslev Komm.)	102	Hejninge (egen Komm.)	169
Benløse (egen Komm.)	123	Hemmeshøj (Vemmelev-Hemmeshøj Komm.)	185
Bjernede (Slaglille-Bjernede Komm.) . .	109	Herlufsholm (egen Komm.)	246
Boeslunde (egen Komm.)	186	Holsteinborg (Holsteinborg-Venslev Komm.)	207
Braaby, se Vester- og Øster-Broby.		Hyllested (egen Komm.)	206
Bringstrup (Bringstrup-Sigersted Komm.)	125	Hyllinge (egen Komm.)	237
Bromme (egen Komm.)	114	Høm (Vetterslev-Høm Komm.)	142
Eggeslevmagle (egen Komm.)	194	Høve (Høve-Flakkebjærg Komm.)	197
Faarstrup (Skørpinge-Faarstrup Komm.)	199	Jystrup (Jystrup-Valsølille Komm.) . . .	132
Farendløse [Farringløse] (Nordrup-Farendløse Komm.)	140	Karrebæk (egen Komm.)	241
Flakkebjærg (Høve-Flakkebjærg Komm.)	198	Kindertofte (egen Komm.)	175
Fodby (egen Komm.)	243	Kirke-Fjenneslev (Alsted-Kirke-Fjenneslev Komm.)	104
Freerslev (Haslev-Freerslev Komm.) . . .	154	Kirke-Flinterup (egen Komm.)	117
Fuglebjærg (Krummerup-Fuglebjærg Komm.)	227	Kirkerup (Sørbymagle-Kirkerup Komm.)	201
Fyrendal [Fuirendal] (Kvislemark-Fyrendal Komm.)	239	Kirke-Stillinge (egen Komm.)	181
Førslev (egen Komm.)	229	Krummerup (Krummerup-Fuglebjærg Komm.)	226
Gerlev (Lundforlund-Gerlev Komm.) . .	180	Kvislemark (Kvislemark-Fyrendal Komm.)	238
Gimlinge (egen Komm.)	203	Kværkeby (egen Komm.)	137
Gudum (egen Komm.)	173	Lundforlund (Lundforlund-Gerlev Komm.)	179
Gunderslev (egen Komm.)	232	Lynge (egen Komm.)	100
Gyrstinge (egen Komm.)	116	Magleby (egen Komm.)	217
Haarslev (Haarslev-Ting-Jellinge Komm.)	204	Marvede (egen Komm.)	236
Halagerlille (Tystrup-Halagerlille Komm.)	225		

	Pag.		Pag.
Munke-Bjærgby (egen Komm.).....	113	Sørbymagle (Sørbymagle-Kirkerup Komm.)	200
Nordrup (Nordrup-Farendløse Komm.)..	138	Taarnborg (egen Komm.)	189
Nordrup (Sønderup-Nordrup Komm.)..	171	Teestrup (egen Komm.)	159
Omø (egen Komm.)	222	Terslev (egen Komm.)	146
Ottestrup (Sorterup-Ottestrup Komm.)..	174	Ting-Jellinge (Haarslev-Ting-Jellinge Komm.)	205
Pedersborg (egen Komm.)	97	Tjæreby (egen Komm.)	213
Ringsted Landsogn (egen Komm.)....	121	Tystrup [Tjustrup] (Tystrup-Halagerlille Komm.)	224
Sigersted (Bringstrup-Sigersted Komm.)	126	Vallensved (egen Komm.)	235
Skt. Mikkels Landsogn (egen Komm.)..	168	Valsøllille (Jystrup-Valsøllille Komm.)..	133
Skt. Peders Landsogn (egen Komm.)..	161	Vemmelev (Vemmelev-Hemmeshøj Komm.)	184
Slaglille (Slaglille-Bjernede Komm.)... 108		Venslev (Holsteinborg-Venslev Komm.)	207
Skørpinge (Skørpinge-Faardrup Komm.)	198	Vester-Broby [Braaby] (egen Komm.)..	101
Slots-Bjærgby (Slots-Bjærgby-Sludstrup Komm.)	177	Vetterslev (Vetterslev-Høm Komm.)... 141	
Sludstrup (Slots-Bjærgby-Sludstrup Komm.)	178	Vigersted (egen Komm.)	134
Sneslev (egen Komm.)	144	Øde-Førslev (egen Komm.)	143
Sorterup (Sorterup-Ottestrup Komm.)..	173	Ørslev (egen Komm.)	147
Stenmagle (egen Komm.)	119	Ørslev (Ørslev-Sønder-Bjærg Komm.)	210
Sønder-Bjærg (Ørslev-Sønder-Bjærg Komm.)	212	Øster-Broby [Braaby] (egen Komm.)..	155
Sønderup (Sønderup-Nordrup Komm.)..	170		

PRÆSTØ AMT 259—518

Købstæder: Næstved p. 282. — Præstø p. 264. — Stege p. 324. — Store-Heddinge p. 274. — Vordingborg p. 305.

Herreder: Baarse p. 459. — Bjæverskov p. 337. — Fakse p. 383. — Hammer p. 433. — Mønbo p. 491. — Stevns p. 359. — Tybjerg p. 410.

Sogne (og Landkommuner):

Allerslev (egen Komm.)	474	Gørslev (Vollerslev-Gørslev Komm.) ..	343
Alslev (egen Komm.)	387	Haarlev (Haarlev-Himlingøje Komm.)..	354
Aversi (egen Komm.)	412	Hammer (egen Komm.)	449
Baarse (egen Komm.)	467	Havnelev (egen Komm.)	381
Bavelse (Glumsø-Bavelse Komm.)	424	Hellested (egen Komm.)	373
Beldringe (egen Komm.)	469	Hellevmagle [Herlufmagle] (egen Komm.)	416
Bjæverskov (egen Komm.)	341	Herfølge [Herfølge] (egen Komm.)... 344	
Bogø (egen Komm.)	517	Himlingøje (Haarlev-Himlingøje Komm.)	356
Borre (egen Komm.)	502	Holme-Olstrup (egen Komm.)	439
Dalby, se Sønder-Dalby.		Holtug (egen Komm.)	366
Damsholte (egen Komm.)	510	Hylleholt (egen Komm.)	397
Elmelunde (egen Komm.)	500	Højerup (egen Komm.)	361
Endeslev (Endeslev-Vraaby Komm.)... 357		Jungshoved (egen Komm.)	472
Everdrup (egen Komm.)	462	Kalvehave [Kallehave] (egen Komm.) ..	483
Fakse (egen Komm.)	393	Karise (egen Komm.)	383
Fanefjord (egen Komm.)	513	Kastrup (egen Komm.)	456
Fensmark (Fensmark-Rislev Komm.) ..	419	Keldby (egen Komm.)	497
Frøslev (egen Komm.)	378	Kongsted (egen Komm.)	398
Glumsø (Glumsø-Bavelse Komm.)	423	Køng (egen Komm.)	452

Ringsted Herred.

Sognene: Ringsted Landsogn, Benløse, Bringstrup, Sigersted, Haraldsted, Allindemagle, Jystrup, Valsøllille, Vigersted, Kværkeby, Nordrup, Farendløse, Veterslev, Høm, Øde-Førslev, Sneslev, Terslev, Ørslev, Haslev, Freerslev, Øster-Brobj, Teestrup.

1648

Ringsted Herred, det østligste og største Herred i Sorø Amt, grænser mod V. til Alsted Hrd., mod N. til Holbæk Amt (Merløse Hrd.), mod Ø. til Kbhvns. Amt (Volborg og Ramsø Hrdr.) og Præstø Amt (Bjæverskov og Fakse Hrdr.), mod S. og SV. ligeledes til Præstø Amt (Hammer og Tybjerg Hrdr.), hvorfra det paa denne Strækning, over 20 km, skilles ved Susaa. Herredets største Udstrækning er fra N. til S. c. 33 km, fra V. til Ø. c. 25 km. Den største Del af Herredet hører til Sjællands mest højtliggende og bakkede Egne; særlig gælder det det nordl. Hjørne, hvor Sjællands højeste Parti med Gyldenløves Høj (se p. 1) findes; Egnene mod V. og S. er noget lavere og gennemgaaende mere jævne; den største, højere liggende Del af Jorderne har stærkmuldet Sandmergel, de øvrige Dele stærkmuldet Lermergel. Store Skovstrækninger findes i den nordøstl. og den sydøstl. Del (4589 ha, c. $\frac{1}{10}$ af Arealet). I Herredet findes en Del Vandløb, der søger dels til Susaa, dels mod N. til Roskilde Fjord eller mod Ø. til Køge Bugt (Køge Aa); ligeledes er der en Del smaa Søer mod SØ. og særlig mod N., hvoraf den største er Storsø ell. Valsøllille Sø. M. H. t. Frugtbarheden hører det til Amtets middelgode Herreder, idet der i Gnmst. gaar $10\frac{1}{4}$ Td. Ld. paa 1 Td. Hrtk. Det saml. Areal udgjorde 1916 39,953 ha (c. 400 km²), deraf Vandareal 829. Ager og Engs Hartk. og det halv. Skovskylidsh. udgjorde $\frac{1}{1}$ 1905 c. 9290 Td. Folketallet var $\frac{1}{2}$ 1916 21,229 (1801: 10,080, 1850: 15,108, 1901: 18,696). I Herredet ligger Købstaden Ringsted. I gejstl. Hens. danner Ringsted Hrd. eet Provsti med Alsted Hrd., til hvilket Kindertofte S. i Slagelse Hrd. og Stenlille S. i Merløse Hrd., Holbæk Amt, hører.

Ringsted Hrd., i Vald. II's Jordeb. kaldet *Ryngstathæreth* og *Ringstathereth*, hørte i Middelald. til Sjællands Medelsyssel; fra 1660 udgjorde det et eget Amt, indtil det 1748 sammenlagdes med det gl. Sorø Amt (se videre p. 4).

I arkæologisk Hens. hører Hrd. til de mindre interessante Egne af Sjæll., og forholdsvis lidt er nu bevaret af de Oldtidsmindesmærker, der engang har været her. Om den ældre Stenalderes Bebyggelse vides kun lidt. Derimod kendes der fra den yngre Stenalder adskillige Dysser, især Langdysser, og enkelte Jættestuer; ligesom der ogsaa foreligger en Del Oldsagfund. Men spredt optræder Minderne fra dette Kulturfønsnit, og intetsteds samler de sig til større Grupper, der kunde betegne vigtigere Boplads. Snarere kan dette siges om Gravhøjene, der vel for en stor Del tilhører Broncealderen; baade i Ringsted Lands. og i Haraldsted og Haslev S., til Dels ved Vanddrag, er og har der været større Samlinger af Høje. Hvad Jernalderen angaar, hører Hrd. til den Del af Sjæll., som især i Aarhundrederne nærmest efter Chr. F. indtog en mere fremtrædende Plads; flere betydelige Gravfund foreligger som Vidnesbyrd derom.

Litt.: Indberetn. til Nationalmus. om antikv. Undersøgelser i Ringsted Hrd. af J. B. Løffler og Henry Petersen 1883-84 (Manusk.).

Ringsted Landsogn bestaar af 3 særskilte Dele, der ligger omkr. Købstaden, hhv. S. og Ø., V. og N. for den, og omgives af Benløse, Kværkeby, Nordrup, Farendløse, Sneslev, Veterslev, Høm, Sigersted, Bringstrup og Haraldsted S., fra hvilket sidste det skilles ved den c. 235 ha store Langesø (el. Haraldsted Sø),

hvoraf c. 72 ha hører til Sognet. De højtliggende (indtil 59 m) og for det meste jævne Jorder er rige paa Kalkmergel og Muld. Paa Vestgrænsen af den nordl. Del og gennem den vestl. Del løber gennem en Dalsænkning (Torpet Mose) den fra Langesø kommende Ringsted Aa, som søger mod S. til Susaa. I Sognet Kærhave Skov og Nordgaard Skov. Den vestsjæll. og midtsjæll. Bane, der føres over Aaen ad en meget høj Dæmning, Køge-Ringsted Banen samt Landevejene til Sorø, Holbæk og Køge gaar gennem Sognet.

Befolkning i 1916: 1117 (1801: 653, 1850: 987, 1901: 985), boende i 205 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 551 Td.; 53 Gde med 521 og 77 Hse med 28, forsk. Lodder med 2 Td. Hartk., samt 39 jordløse Hse. Ejdsck. (1916): 3936, deraf Jordv.: 2586. Areal: 3048 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 140 ha, Rug 202, Byg 456, Havre 414, Blands. til Modenhed 109, Kartofler 18, Foderroer 306, Sukkerroer 12; Brak udgjorde 331 ha, Grønfoder og Græsning 791, Haver o. l. 18, Tørvemoser 5, Skov 71, Vandar. 85. **Kreaturhold** (1919): 426 Heste, 2029 Stk. Hornkv. (deraf 1140 Køer), 37 Geder, 59 Faar, 799 Svin (1914: 2736).

I Sognet Byerne: *Balstrup* (1391 Bolstørpæ?); *Tolstrup* (1383 Tolstrup) med Skole og Mejeri; *Havbyrd* (1257 Haubyrthe) med Hpl. paa Køge-Ringsted Banen. *Gilsager Gde* (1617 Gielsagger), *Stenmark Gde*, *Nordgaard Hse*, *Allikegde*, alle i den sydøstl. Del; *Torpet* (i 17. Aarh. Ringsted Torp) med Skole, i den vestl. Del. Saml. af Hse: *Besskov Hse*, *Ejlstrup Hse*, *Slangerup Hse* (c. 1370 Slauethorp). Ringsted Banegd. og Vandværk ligger i Sognet.

Hovedgaarden *Ringsted Kloster* har (1916) 69,9 Td. H., Ejdsck. 780, Jordv. 569,5, c. 384 ha, deraf Ager 353, Eng 28; 4 Arbejdshuse og en Smedie*). — Andre større Gde: *Balstrupgd.* (17 Td. H., Ejdsck. 115, Jordv. 85, c. 77 ha, deraf godt 3 Eng, Resten Ager, 2 Hse); *St.-Gilsagergd.* (15,4 Td. H., Ejdsck. 122, Jordv. 81, c. 108 ha, deraf Ager 105); *Nye Skt. Jørgensgd.* (12,3 Td. H., Ejdsck. 100, Jordv. 69, c. 57 ha, deraf Eng 16, Resten Ager); *Søgd.* (15,4 Td. H., Ejdsck. 122, Jordv. 90, c. 88 ha, deraf Eng 11, Resten Ager, 1 Hus); *Slangerupgd.* (15,4 Td. H., Ejdsck. 125, Jordv. 81, c. 99 ha, deraf Eng c. 8, Resten Ager, 1 Hus). Om *Ejlstrupgd.* se under Bringstrup S., p. 125.

Ringsted Lands., en egen Sognekommune, delt i to Sognefogeddistrikter: Skt. Hans Lands. (den østl. Del) og Skt. Bendts Lands. (den vestl. og nordl. Del), har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 75. (Skt. Hans) og 76. Lægd (Skt. Bendts). Sognet søger Ringsted Kirke.

*) *Ringsted Klosters Fideikommissgods.* hvortil Hovedgaarden hørte indtil 1917, er siden ^{16/6} 1918 substitueret med 3,048,200 Kr. samt usolgt Skovskylldshrtk. c. 12 Td. og usolgt Bøndergods c. 22 Td. H. (Ejdsck. 168, c. 108 ha); Skovarealet udgør c. 99 ha. Med Godset er forenet det „Bügeliske Fideikommiss“, c. 1,718,600 Kr.

Ringsted Kloster var som nævnt p. 43 et kgl. Len fra Slutn. af 16. Aarh. Blandt Lensmændene nævnes Landsdommer i Sjæll. Jørgen Seefeldt fra 1630, † 1662, der her samlede et betydeligt Bibliotek paa henvend 30,000 Bd., som Karl Gustav under Krigen 1658-60 skænkede Corfittz Ulfeld, hvorefter det kom til Stockholm, hvor det for en Del ødelagdes ved Brand (se Nyt Hist. Tidsskr. IV p. 204 fl.). Efter Krigen 1660 blev Gaarden udlagt som Betaling til kgl. Hofslagter Niels Olufsen og kgl. Vognmester Joh. Grimborg, der blev udkøbt af Olufsen 1664. Fra hans Arvinger kom den tilbage til Kronen 1688 ved Skøde fra Olufsens Svigersøn Laurids Sørensen, hvorefter Fr. IV 1720 skødede den (Hovedgaardstakst 74, Bøndergods 928, Skov c. 24 Td. H.) for 48,621 Rd. til Chr. C. Gabel († 1748), som 1724 solgte den (tillige med Kærup) til Amtsforvalter Jørgen Lagentfeldt, der maatte gaa fra den paa Gr. af Gæld til Krigshospitalskassen, som overtog den ved Auktion 1731 for 20,100 Rd. og 1741 lod den sælge ved Aukt. for 33,560 Rd. til Krigsr. Peter Johansen Neergaard, efter hvis Død (1772) Arvingerne skødede den (med Kærup og Merløsegd.) til Medarvingen Joh. Th. Neergaard; denne solgte R. Kl. 1793 med Kærup for 100,000 Rd. til Sønnen Peter Johansen N., som afhændede Gdene 1804 for 400,000 Rd. til Kancellir. Jørgen Quistgaard; 1808 købte Gross., senere Etatsrd. Caspar Peter Bügel († 1817) R. Kl. (med 48 Gde og 64 Hse m. m., i alt 381 Td. H.) for 330,000 Rd., og han fik den ²⁷/₁₂ 1814 opr. til et Fideikommiss for sin Familie, saaledes at Formuen deltes ligelig mel. de 6 Børn, men Godset skulde tilfalde ældste Barn i de fra Børnene nedstammende Linier. I 1917 købte Ringsted Kommune Hovedgaarden med Jorder (se p. 34). — Ringsted Kloster var oprindeligt et trefløjet Bygningskompleks, hvortil som 4. Fløj, i N. sluttede sig Klosterkirken. I Fr. II's sidste Aar og Chr. IV's første undergik Kl. væsentlig Forandring; 1586 udgik kgl. Befaling om, at det gamle Stenhus i R. Kl. skulde fornys og forbedres med bekvemme Gemakker og Kamre, som Kongen selv kunde bebo, naar han kom did; Lensmanden fik Ordre til paa bedste Maade at lade dette Arbejde udføre. 1590 hedder det, at „fordi de gl. Værelser var indrettet paa klosterlig Vis, har Kongen ladet opføre fra Nyt en smuk, ny Borg og kgl. Hus, til hvilken Bygning en Vindelstenstrappe fører op, og som snart vil være fuldført og under Tag. Ogsaa de skønne Værelser kan man begynde at se, kun er de endnu ikke oppussede og indrettede, saa at man kan bebo dem.“ Af en Tegning i Resens Atlas fra c. 1670 samt af to Synsforetninger, fra 1605 og 1611, kan man danne sig nogen Forestilling om Bygningerne. I Østfløjen var Kongens og Dronningens Gemakker. V. op til Kl. laa Ladegaarden*). Denne Hovedbygning ødelagdes ved Branden 1806, der bredte sig til Byen (se p. 42), og den nye Avlsgd. opførtes noget fra Kirken. (J. V. Christensen, R. Kl. i skiftende Tider, i „Aarb. for Sorø A.“ II 1913).

Ved Slangerup har i Middelald. staaet en Kirke, Sognet nævnes i Roskildebispens Jordeb. (Slauehorp); ²⁷/₇ 1571 udgik Kongebrev til Abbeden i R. Kl. om, at han skulde nedbryde „Slangerup Kapel“ og bruge Sten, Tømmer m. m. til Kl.s Bygning; de Bønder, som før havde søgt Kapellet, skulde for Fremtiden søge Klosterkirken. I 17. Aarh. var S. en By paa 5-6 Gde.

Have Mølle (Navnet af den forsvundne Munkehøve Skov), der laa ved Ringsted Aa og hørte til R. Kl., var opr. ved kgl. Privilegium 1150; den blev nedl. 1901.

S. for Ringsted har der ligget adskill. Gravhøje, til Dels i Grupper, og et Par Stengrave; men de er næsten alle sløjfede paa nær 3 nu fredl. Høje: den anseelige *Galgebanke*, den ene af de to *Tvillinghøje* og en Høj med et stensat Gravkammer. I øvrigt vides kun om enkelte Oldtidsmindesmærker i Sognet.

Benløse Sogn, Anneks til Ringsted, omgives af denne Bys Jorder, Ringsted Lands., Bringstrup, Haraldsted, Vigersted og Kværkeby S. Kirken ligger henvend 3 km NNØ. for Ringsted. De temmelig højtliggende, jævne Jorder er af lermerglet Beskaffenhed; flere Moser. Nordgrænsen dannes af Langesø (hvoraf c. 41 ha hører til Sognet). Gennem Sognet gaar Landevejene fra Ringsted til Roskilde og Holbæk.

*) 1605 nævnes: i Borgegaarden Huset med Kongens og Dronningens Gemakker; det Hus i Borgegaarden dernæst hos, med Borgestue; endvidere det Hus, som Lensmandens Stue er i;

Befolkning i 1916: 920 (1801: 339, 1850: 651, 1901: 721), boende i 208 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 235 Td.; 29 Gde med 205 og 119 Hse med 30 Td. Hartk. samt 2 jordløse Hse. **Ejds.** (1916): 2382, deraf **Jordv.**: 1409. **Areal**: 1180 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 39 ha, Rug 60, Byg 124, Havre 148, Blands. til Modenhed 131, Kartofler 6, Foderroer 118, Sukkerroer 13; Brak udgjorde 104 ha, Grønfoder og Græsning 325, Haver o. l. 30, Tørvemoser 7, Skov 2, Vandar. 44. **Kreaturhold** (1919): 239 Heste, 949 Stk. Hornkv. (deraf 568 Køer), 26 Geder, 41 Faar, 518 Svin (1914: 1270).

I Sognet *Byen Benløse* (c. 1200 Bylløse, c. 1370 Benløse) med Kirke, Forsamlingshus (før Friskole), to Skoler (opr. 1889 og 1913), Ml., Andelsmejeri (Kildevang), Teglvarv og Træskofabr. (c. 35 Arbejd.). En Del Bebyggelse og industr. Virksomheder ligger ved *Benløse Runding*, hvor Landevejene til Holbæk og Roskilde deler sig. *Holbækshse, Fluebækshse, Skelhse, Benløse Fælded.*

Hovedgaarden *Kærup* har (1916) c. 47,1 Td. H., Ejds. 432, Jordv. 270, c. 236 ha, deraf c. 33 Eng, Resten Ager; til Gaarden, hvis Jorder ligger i B. og Ringsted Lands., hører *Østergd.* (nu ved at gaa over til Selveje), c. 16,5 Td. H. — Andre Gde: *Vigersdalsgd.* (c. 15,4 Td. H., Ejds. 100, Jordv. 80,5, c. 83 ha, deraf Ager 66, Eng 10, Mose 4; 1 Hus); *Hagelbjærggd.* (19,4 Td. H., Ejds. 135, Jordv. 110, c. 96 ha, deraf Eng 8, Resten Ager).

Benløse S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 74. Lægd. Kirken er Stifts-Landsbykirke.

Kirken er i sine ældste Dele (Skib og Kor) en romansk Teglstenskirke, der har haft et Dobbeltvindue i Korets Østgavl og i Skibets Vestgavl en nu af Taarnet dækket og delvis ødelagt Blindingsdekoration med to store tagformede afsluttede Blindinger, der omfatter to lavere med Trekløverbuer. I Slutn. af Middelald. fik Kirken Krydshvalvinger, ved s. Tid tilføjedes Taarn i V., Vaabenhus og Sakristi i S., alt fortrinsvis af Munkesten. De to sidste Tilbyggn. er sen. stærkt omdannede. I den nyere Tid er Kirken fl. Gange blevet restaur., bl. a. 1877 det Indre, som fik en i Kalkfarve udf. Dekoration, og 1879 det Ydre. Alterbordspanel med Maleri er fra Beg. af 17. Aarh. (Krucifiksgruppe, Syndefaldet, Isaks Ofring); Alterbilledet, Maria og Magdalene, er mal. 1862 af Const. Hansen (oprindl. i Pedersborg Kirke til 1875); sengotisk Kalk (med Bæger fra 1692) med en Anraabelse til Gud og Skt. „Laurins“ (mulig Kirkens Værnehelgen); den enkle Prædikestol er fra 1639 med styg moderne Opmaling; senromansk Kalkstensfont; sengotisk Krucifiks i Sakristiet. Den ene Klokke er fra 1457. Om Kirkeladen se under Ringst. Kirke p. 45. (Løffler, Sjæll. Stifts-Landsbyk. p. 30).

Bo Jensen (Grib) af *Kærup* nævnes 1481. Sen. laa Gaarden under Ringst. Kl. og opstod først i Slutn. af 17. Aarh. atter som selvstændig Ejendom. Da Chr. C. Gabel, der kaldte K. „Gabels Eje“, solgte den og Ringst. Kl. 1724, stod der i Skødet, at Gabels Eje herefter skulde kaldes ved sit gl. Navn *Kærup*. Da havde K. Hovedgaardstakst 33 Td. og Bøndergods 207 Td. H. Gaarden havde Ejere sammen med Ringsted Kl. indtil Beg. af 19. Aarh., da K. 1812 solgtes af J. Quistgaard til Admiral Lor. Fisker og Konferensrd., Prof. Fr. V. Schlegel, hvis saml. Dødsbo afhændede den 1825 (?) til Kmhr. M. Joach. Scheel v. Plessen, som 1827 solgte den til Generalkrigskommissær G. Grüner († 1869). Denne opf. 1841-42 den i Midtpartiet to Stokv. høje Hovedbyggn. med Kælder. Efter Sønnens, Kmhr. G. J. R. Grüners, Død 1890 gik den over til Svigersønnen, Kmhr. Howden-Rønnenkamp (til Næsbyholm), som 1906 solgte den for 520,000 Kr. til Hofjægerm. G. E. Grüner (til Dronninggd.), som 1913 afhændede den til cand. jur. Chr. Møller, og han solgte den 1915 til den nuv. Ejer, Sagfører Niels Svendsen.

Sognet blev sammenlagt med Kværbeby Sogn 1574 og hørte sammen med det til c. 1664; 1687 blev det Anneks til Ringsted.

Der vides kun om faa Dysser og Gravhøje i Sognet, alle nu sløjfede.

det store Hus, hvori Brøggerstet; det Hus, som den gl. Skriverstue var udi og Havreloftet er paa; Lensmandens Stald, af nyt opbygget; et Hus i Jægergaarden samt en Stald derhos, kaldet Gæstestalden; det Hus, som Badstuen har været i; Kornladen og Fæhuset derhos; Poststalden; kgl. Mai.'s Stald; det Hus med Dejestuen; etc. etc.

Bringstrup Sogn (*B.-Sigersted Km.*) omgives af Annekset Sigersted, Ringsted Lands., Benløse, Haraldsted og Allindemagle S. samt Alsted Hrd. (Gyrstinge og K.-Fjenneslev S.). Kirken ligger c. 4 km V. for Ringsted og 11 km Ø. for Sorø. De gennemgaaende højtliggende og bølgefornede, mod N. noget lavere Jorder er skovløse og lermuldede, til Dels noget side; Højdepunkter er Blyskov Bakke og Storkereden, hhv. 50 og 56 m; Bringstrup nordre Bymark danner „Bringstrup-Plateauet“. Ved Nordgrænsen løber Ringsted Aa, Sydgrænsen berøres af den vestsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 548 (1801: 384, 1850: 520, 1901: 517), boende i 117 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 284 Td.; 37 Gde med 271 og 51 Hse med 13 Td. Hartk., samt 3 jordløse Hse. Ejds. (1916) 2203, deraf Jordv.: 1617. Areal: 1409 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 48 ha, Rug 88, Byg 203, Havre 167, Blands. til Modenhed 115, Kartofler 5, Foderroer 121; Brak udgjorde 135 ha, Grønføder og Græsning 456, Haver o. l. 20, Tørvemoser 10, Vandar. 8. **Kreaturhold** (1919): 257 Heste, 1339 Stk. Hornkv. (deraf 733 Køer), 28 Geder, 67 Faar, 507 Svin (1914: 2319).

I Sognet Byerne: *Bringstrup* (1233 Brengstorp) med Kirke, Præstegd., Forsamlingshus („Friheden“, opf. 1875), Ml., Brugsforen. og Andelsmejeri; *Egerup* (c. 1415 Egerp); *Ørslevunderskov* (Ørslev under Skoven; 1233 Ørsløff Østræ) med Skole og Forskole. — Avlsgaarden *Lille-Svenstrup*, med de 3 nedl. *Ejlstrupgde* i Ringsted Lands., har 51,8 Td. H., Ejds. 360, Jordv. 304, c. 286 ha (deraf Ejlstrupgde 31 Td. H., Ejds. 180), deraf Ager 236, Eng 28, Mose 14, Skov 4,4; 3 bortforpagtede Pligthuse.

Bringstrup S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikk. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skatte- og Skyldkr., Amtets 1. Føketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 67. Lægd. Kirken tilhører Universitetet.

Kirken er en romansk Fraadstenskirk, hvoraf nu kun Skibets Sidemure staar tilbage. I senere Middelalder er Skibet først blevet overhvalvet, hvorefter det forlængedes baade mod V. og Ø., idet det oprindl. Kor nedreves. Ved Nordsiden af det nye Østparti, der fortrinsvis er opf. af de ved Nedbrydningerne vundne Fraadsten, medens de øvrige gotiske Tilbyggn. er af Munkesten, byggedes samtidig et Taarn, der 1817 nedreves til Skibets Højde, medens det tilbageværende overhvalv. Stokv. tjener til Sakristi; samtidig byggedes et nyt Østtaarn (færdigt 1818); Arkitekten var P. Malling. Vaabenhuset i S. er ligeledes sengotisk. I 1862 blev Kirken restaur. (Arkt. Chr. Hansen). Alterbilledet, den fortabte Søn, er mal. 1852 af J. Roed (den gl. Altertavle fra før 1600 er paa Vaabenhusloftet); udsk. Alterbordspanel fra c. 1620 med Malerier (Christus mel. Moses og Johs. Døberen); Prædikestol fra c. 1600; romansk Granitfont. Ved Korvæggene Ligsten over Præsterne Bertel Pedersen Bruun, † 1605, Jørgen Pedersen Fanning, † 1619 (i Vaabenhuset Ligsten over hans Børn), Henr. Thygesen Kolding, indebrændt 1663 (se p. 117), og Christen Rømer Aagaard, † 1736. — Paa Kirkegaarden et Ligkapel. NØ. for Kirken fandtes 1788 Spor af en Kirkelade. (P. Severinsen, De trende Kirketaarne i Br., Venstres Folkebl. 17. og 18. Dec. 1918).

Præstegaardens gl. Stuehus, fra 1691 og til Dels meget ældre er restaur. 1913 (fredet).

I *Bringstrup* har ligget en Hovedgd., der kan forfølges tilbage til 14. Aarh. (N. for Br. er der opløjet en Del røde Munkesten). Mogens Nielsen de Brengstorp nævnes 1337-53; 1392 tilhørte Gaarden Væbneren Peder Krag, hvis Datter Cathrine bragte den til Torbern Jensen (Sparre), † 1438, der 1429 skrev sig til B. Af dennes Sønner blev en, Truels, Præst i B., medens en anden, den sen. Ridder og Rigskansler Hr. Jens

Torbernsen, arvede Hovedgaarden, hvortil han nævnes 1447-66. Endnu 1484 nævnes Jørgen Aagesen (Paris) til B.

I *Svenstrup* boede 1456-83 Væbneren Jep Mortensen, der førte s. Vaabenmærke som ovenn. Peder Krag, en Krage. — Nuv. Ejer af L.-Svenstrup er Hofjægerm. G. Garth-Grüner.

Hvad der kendes af Oldtidsmindesmærker, er forlængst ødelagt. Paa L.-Svenstrup Mark har der været to Højgrupper og ikke langt derfra, under Ørslev, et Par Gravhøje. Ogsaa paa Bringstrup Mark synes at have været enkelte Oldtidsmindesmærker. VSV. for Byen er fremdraget en Jernaldersgrav fra c. 300 e. Chr. (af Pastor S. M. Beyer kritiskløst udpeget som Dronn. Berens Grav).

Litt.: Seyer Mahling Beyer, En geogr.-hist. og øekon., fysisk, antiqv. Beskr. over B. og Sigersted Sogne osv., Sorø 1791. — J. V. Christensen, Fra Hagbards Høj til Kilden i Bøgeskov, Blade af B., Sigersted og Gyrstinge Sognes Hist., i „Tider og Skikkelser i Midtsjæll. Hist.“, I 1907.

Sigersted Sogn (*Bringstrup-S. Km.*), Anneks til Bringstrup, omgives af dette, Ringsted Lands. og Byens Jorder, Høm S., Præstø Amt (Tybjerg Hrd.), hvorfra det skilles ved Susaa, og Alsted Hrd. (Alsted og Fjenneslev S.). Kirken ligger c. 4 km VSV. for Ringsted og 11 km Ø. for Sorø. De højtliggende, bølgeformede og skovløse Jorder er muldrige og kalkholdige; fra Kirkebakken, 64 m, det højeste Punkt, er der mægtig Udsigt; Kirken er synlig vidt omkring. Gennem den nordvestl. Del gaar Landevejen Ringsted-Sorø og den vestsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 583 (1801: 368, 1850: 533, 1901: 583), boende i 124 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 253 Td.; 41 Gde med 237 og 59 Hse med 15 Td. Hartk. Ejds. (1916): 1929, deraf Jordv.: 1331. Areal: 1293 ha, hvoraf (1912) be- saet med Hvede 51 ha, Rug 90, Byg 169, Havre 155, Blands. til Modenhed 76, Kartofler 9, Foderroer 112, Sukkerroer 2; Brak udgjorde 144 ha, Grønfoder og Græs- ning 379, Haver o. l. 21, Vandar. 5. Kreaturhold (1919): 274 Heste, 1080 Stk. Hornkv. (deraf 558 Køer), 37 Geder, 46 Faar, 474 Svin (1914: 1739).

I Sognet Byerne: *Sigersted* (1347 Siærstæde) med Kirke, Skole og Fælles- mejeri (Pilevang); *Skellerød* (c. 1170 Skelwerhøwe). Saml. af Hse: *Englerup* (1384 Ænglorp), *Langemose*, *Havrebjærg Hse.* — *Englerup Møllegd.* har 28,3 Td. H., Ejds. 225 (forhøjet 1918 til 275), Jordv. 160, c. 172 ha (hvoraf 66 i Høm S.), deraf Ager 151, Eng 14; *Skovagergd.*, c. 12,6 Td. H. Ejds. 75, Jordv. 63, c. 60 ha, deraf henvend 3 Eng, 5,5 Hede, Resten Ager. *Herredsfogedgd.*

Sigersted S., een Sognekommune med Hovedsognet, har s. Tingsted og hører under de s. Kredse som dette samt 2. Udskrivningskr.' 66. Lægd. Kirken til- hører Ejeren af Englerup Møllegd.

Kirken er i sin oprindl. Del, Skib og Kor, en romansk Kampestensbygn. med Kridtsten om Døre og Vinduer; men allerede tidlig er Kirken blevet omdannet og mul- lig noget forlænget baade mod Ø. og V. Paa hver Side af den velbevarede Korbue er der to Alternicher. I senere Middelald. fik Kirken Krydshvælvinger (Korets Hvæl., der er rigere udstyret, er noget ældre end Skibets 3), og der opf. et Taarn i V., et Vaabenhus i S. og et Nordkapel, alle af røde Munkesten. Kirken er rødkalket. Som Fundamentsten paa Taarnets Vestsiden er der en anselig fredl. Helleristningssten med 15 skaalformede Fordybninger og Solbillede og paa Sydsiden en Kampesten med indhug- gen Cirkelform. Paa Skibets Østvæg er der over Hvælvingerne fundet svage Rester af Farvedsmykninger; ligeledes er der paa Buen ind til Nordkapellet fundet Rester af sene Kalkmalerier (endnu 1788 var de bevarede). Altertavle i Højrenæssancestil med Maleri af Fru Ingemann (de hell. 3 Konger); Alterbord af Munkesten, dækket af et Renaissance-

panel; Prædikestolen er jævngl. med Altertavlen og har gode Relieffer af Dyder (den har haft en Staffering fra 1680); romansk Granitfont paa en af Munkesten muret samtidig Fod. Udsk. Stolegavle fra 1546 (med gotiske Vaabenskjolde) og fra lidt yngre Tid. Pengeblok med gotiske Jærnbleslag (afb. i Tegn. af æ. nord. Arkit. II. S. 2. R. Pl. 10). I Taarnet et Krucifiks fra c. 1400. I Korets Nordvæg Mindesten over Forvalter paa Jægersborg Slot Niels Thøgersen, † 1722; paa Skibets Nordvæg et malet Epitaf. fra 1698 over Mads Jørgensen Brask i Skielråd med Hustru (over hvem ogsaa Ligsten i Skibets Gulv); i Nordkappellets Gulv en velbevaret Sten over Degnen Laurits Nielsen, † 1631; i Nordkappellet en Kaarde fra 18. Aarh. (ovenn. Thøgersens?). — Paa Kirkegaarden et Ligkapel. Ved Kirkegaardens Udvidelse i 1918 til det dobbelte fandtes i det nordøstl. Hj. svage Spor af en Kirkelade. I Kirkegaardsdiget en Sten med usædvanlig dybe skaalformede Fordybninger.

I *Sigersted* har ligget en mindre Hovedgd., der 1384 tilhørte Johs. Kældersvend og 1402 Bo Jensen; 1408 og 1436 boede her Væbneren Lasse Fiand el. Fiend. — Ogsaa i *Englerup* har der ligget en Hovedgd., der 1383-1433 tilhørte Hr. Oluf Nielsen (Snekken), Landsdommer i Sjælland; 1443 tilh. den Hr. Sten Basse. I 17. Aarh. er det en By paa 4-5 Gde.

Det er til *Sigersted* („Sigari oppidum“), at Saxo knytter det især fra Folkevisen og Oehlenschlägers Tragedie kendte Sagn om Kong Sigers Datter Signe og den norske Kong Hammonds Søn Hagbard (Havbor), hvorimod Slaget mel. Siger og Hagbards Broder Hake skal have staaet ved Alsted (se p. 104). Sen. Tider har fastet Hovedpersonernes Navne til to Oldtidsmonumenter i Sognet, af hvilke *Signes Bur*, der efter Beskr. maa have været en alm. Langdyse fra Stenalderen, forlængst er sløjet og Pladsen nu en Grusgrav, medens *Hagbards Høj* el., som den i Virkeligheden siden Saxos Tid hedder, *Hagehøj* (en anelig, ved Foden oprindl. stenomsat Rundhøj S. for *Sigersted* paa Kammen af Bakkehøldet ved Susaas Enge) er fredl. Ogsaa *Kong Sigers Grav* udpeges endnu: en langagtig, naturlig Højde mel. Ibskærsgd. og Gadekærsgd. I øvrigt har i Sognet været adskill. Gravhøje og enkelte Dysser, men næsten alt er nu sløjet; velbevaret og fredl. er Gravhøjen *Elmehøj* S. for *Sigersted*. (Se P. Severinsen, *Sigar-Sagnets Stednavne hos Saxo*, i Aarb. for Sorø A. VI, 1917).

Haraldsted Sogn (H.-Allindemagle

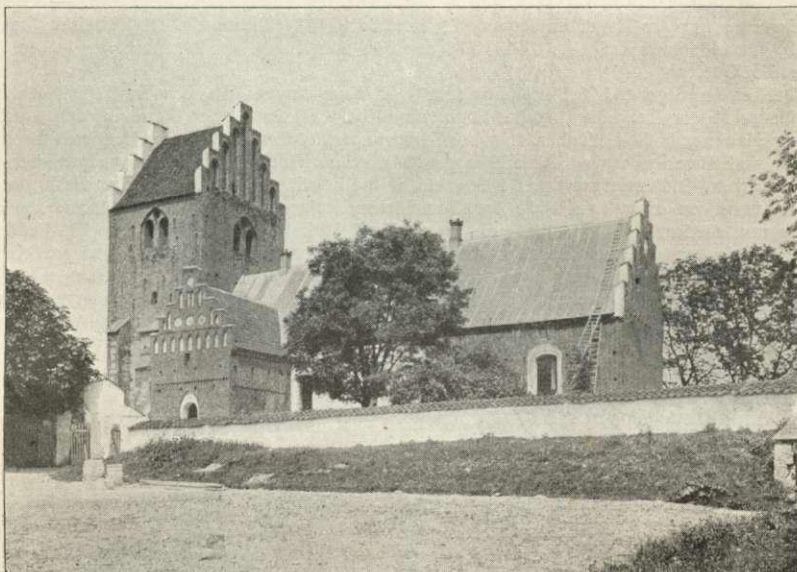
Km.) omgives af Valsøllille, Vigersted, Benløse S., Ringsted Lands., Bringstrup S. og Anneksed Allindemagle samt Holbæk Amt (Mørlose Hrd.). Kirken ligger c. 6 km NNW. for Ringsted. De højtliggende, bakkede Jorder er af kalk- og mergelholdig Beskaffenhed. Ved den smukke Haraldsted Sø hæver sig en Del Bakker (Aasen, indtil 53 m), men Terrænet er højest midt i Sognet, hvor det i Langebjærg Skov naar til 79 m. Henved $\frac{1}{5}$ er dækket af Skov (Kastrup Sk., Myrdesk., Allindelille Sk., Langebjærg Sk., Egtved Fællid (1664 Egetuæde), Vestersk., Hellebjærg Sk., Haraldsted Sk., Valsømagle Sk. m. m.). Vrangeskov, en Del af Vestersk., med Traktørsted, er et yndet Udflugtssted fra Ringsted. Paa Sydgrænsen ligger Langesø el. Haraldsted Sø (se p. 121), hvoraf c. 122 ha hører til Sognet, og den 13 ha store Gørlev Sø (c. 7 ha til Sognet); mod Ø. en større Mose (Ske Mose), der gennemstrømmes af Halleby Aa.

Befolkning i 1916: 1455 (1801: 785, 1850: 1287, 1901: 1431), boende i 295 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 443 Td.; 81 Gde med 394 og 144 Hse med 49 Td. Hartk., samt 14 jordløse Hse. Ejdsk. (1916): 4248, deraf Jordv.: 2197. Areal: 3255 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 76 ha, Rug 208, Byg 305, Havre 283,

Blands. til Modenhed 256, Kartoffler 18, Foderroer 200; Brak udgjorde 289 ha, Grøn-foder og Græsning 709, Haver o. l. 42, Tørvemoser 41, Skov 589, ubenytt. 5, Vandar. 138. **Kreaturhold** (1919): 546 Heste, 2066 Stk. Hornkv. (deraf 1128 Køer), 82 Geder, 70 Faar, 995 Svin (1914: 3677).

I Sognet Byerne: *Haraldsted* (Harrested, 1231 Haraldstath; 1351 Konigsharaldstethe), paa en Banke ved Langesø, med Kirke, Præstegd., Skole og 2 Andelsmejerier („Haraldsted“ og „Stjernebjærg“); *Valsømagle* (1396 Walsyømaglæ) med Skole og Telefoncentral (Langesø); *Ske* (1257 Skethæ) med Ml., Andelsmejeri (Klarupgds.) og Kbmshdl.; *Ske-Tostrup* (c. 1370 Thorstorp); *Allindelille* (1285 Alundælitlæ) med Skole, Forskole og Brugsforen. *Marbjærg Mølle*.

Haraldsted Kirke.

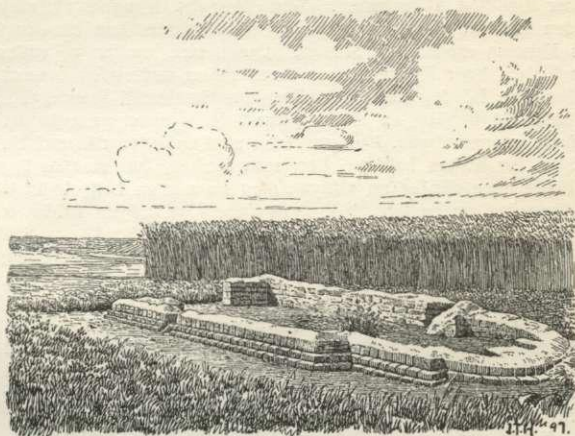
Kallsgd. har c. 12,5 Td. H., Ejds. 85, Jordv. 54,6, c. 71 ha, deraf Eng og Mose c. 9, Resten Ager; 5 Hse.

Haraldsted S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Ringsted Lægekr., Sorø Skatte- og Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forlingskr. og 2. Udskrivningskr.' Lægd 69 a (nordre Del) og 69 b (søndre). Kirken tilhører Ejeren af Skjoldenæs-holm.

Kirken (i et Brev af ²⁰/₁₀ 1351 kaldet „ecclesia Konigsharaldstethe“) er en romansk Fraadstenskirk, hvoraf nu kun det usædvanlig store Skib er bevaret (15 m langt), i den sen. Middelald. overhvelvet og forlænget mod Ø. efter Korets Nedrivelse. Ved s. Tid tilbyggedes desuden et Taarn i V., et Vaabehus i S. og et Sakristi i N.; Tilbygningerne er af Munkesten, Taarnet dog stærkt iblandet med Kridt og Kamp. Taarnet, der har trekløverbuede Vinduer i S. og V., er opf. 1478 ifl. en nu noget forstyrret Indskr., der er indsk. i Kridtstenskvadre paa dets Sydside, og som ogsaa nævner Byg-herren Herluf Skave (til Eskilstrup) og hans Hustru Øllegaard (Walkendorf) samt Præsten Ericus Laurentii og to Værg. I den seneste gotiske Periode er Taarnet delvis blevet nedrevet og Overdelen fornyet, og samtidig opf. et nyt Trappehus i S. i Stedet for det

oprindl. i N., der tilmuredes. Paa det sidste Østside samt paa Vestsiden af Taarnet findes udhugne Kridtstenshoveder og ved Indskriften i S. en Trasko med Snabel. Ved en Restauration 1866 ødelagdes nogle Kalkmalerier med Indskr. paa Skibets Vægge. Udsk. Altertavle fra 1605 med Oliemalerier af Lidelseshist. og Opstandelsen; paa Alterbordsforsiden mal. Portrætter af en Adelsmand og Hustru fra Chr. III's Tid; et Par smukke Sølvalterstager fra 1719, skænk. af Grevinde Danneskjold-Laurvigen til Skjoldenæsholm. I Kirken har der været et Skt. Jørgens Alter, hvori der 1514 nedlagdes nogle Relikvier. Udsk. Prædikestol fra c. 1620, beslægtet med det store Roskildeværksted. Malmfont fra 1350, støbt af Claus Hinrick Kegel. I Kirken findes fl. udsk. Sager fra den katolske Tid: en Bænk fra 1520, en samtidig Degnestol af s. Snedker, et anseligt Monstranshus fra 1527, et Krucifiks og en fortrinlig udsk. Egetræsdør (ind til Vaabenhuset) fra 1525 med et Pavemærke og Bisp Lage Urnes Vaaben (afb. i Tegn. af æ. nord. Arkit. 1. S. 2. R. Pl. 2). I Sakristiet Kisteplader over Generalmajor S. G. v. Koppelau, † 1775, Oberstlieutn. Chr. Jacob v. Luther, † 1774, og Oberstlieutn. Chr. Tage, † 1760. Paa Vaabenhusets Yderside Gravsten over Provst Chr. Knudsvig, † 1806, og Hustru Marie, f. Winther, † 1798, med fl. af Familien. — Paa Kirkegaarden sønderbrudte Sten over Kapt. Peder Ebsen Aalborg, † 1624, og Universitetsfuldmægtig Tønne Povlsen, † 1693.

Det var i denne Kirke^{*)}, at Knud Lavard blev jordet (for senere at blive bisat i Ringsted Kirke, se p. 42-43), efter at han $\frac{7}{1}$ 1131 var blevet myrdet i Skoven ved Haraldsted (Harrested Ore, „Lavardskov“), hvor han den foregaaende Nat havde gæstet sin Frænke Cæcilia, Knud den helliges Datter, og hendes Mand Erik, Jarl og Høvding over Falster. Hvor Knud Lavard blev dræbt, fortæller Saxo, fremvældede en Kilde til Lægedom for Menneskene (sen. i Middelald. nævnes ogsaa en anden hellig Kilde, der sprang frem der, hvor Bæerne for at hvile sig satte Baaren, da de bragte Liget ud af Haraldsted Kirke for at føre det til Ringsted). Traditionen knyttede i lang Tid Mindet om Knud Lavard og den hellige Kilde til den c. 2 km N. for Haraldsted By liggende „Sværtekilde“, der nu ligger paa aaben Mark, men i sin Tid skal have været omgivet af Skov (her holdtes endnu i 19. Aarh. ejendommelige Midsommerfester, se E. T. Kristensen, Dske Sagn III, Nr. 1104). Det var ogsaa her, at man tænkte sig, at det til Knuds Ære bygg. Kapel havde ligget. Dette Kapel var dog allerede forsvundet i 16. Aarh., idet et Brev af $\frac{20}{4}$ 1566 fra Ringstedabbeden Frands Andersen til Fr. II omtaler, at der har ligget et saadant ved den lille „Kellegaard“ (Kildegd.), hvor da Præsten boede, og som tidl. benyttedes af den Klostermand, som havde Opsyn ved Kapellet for Af-ladshandelens Skyld (se p. 43). I 1855, da Fr. VII lod foretage Undersøgelser i Ringsted, søgte man ogsaa, men forgæves, efter Rester af dette Kapel ved Sværtekilden ved Kastrupgd. (alt omtalt 1744). Ved nye Undersøgelser i 1883 fandt Dr. Henry Petersen virkelig Ruinen, men rigtignok paa et helt andet Sted, nemlig et kort Stykke ØNØ. for Haraldsted By, paa et Sted, der paa Generalstabens Kort betegnes ved „Kildemur“, nær ved Udkanten af Vesterskov eller, som denne Del af Skoven kaldes, Vrange-skov (saaledes kaldt paa Gr. af fl. Træers besynderlige, krogede Former, se A. Oppermann, i „Det forstl. Forsøgsvæsen“ II, 1908). Ruinen, hvorfra Bønderne i lang Tid

Ruinerne af Knud Lavards Kapel.

^{*)} Haraldsted Kirke har fra tidlig Tid hørt til Ringst. Kl., og efter Reform. har Kl. fl. Gange faaet Bekræftelsesbrev paa den. I Kongebrev af $\frac{27}{1}$ 1574 blev der udlagt en Gd. i Sognet til Bolig for Præsten, medens denne før havde boet i Ringsted Kloster.

havde bortført Sten til eget Brug, blev udgravet det flg. Aar og viste sig at have været et af Fraadsten opf., temmelig stort Kapel med Kor og Korrunding (den udvendige Længde c. 28 m, hvoraf Koret er over 6,6 m, Bredden i Skibet over 9, i Koret 6,9 m, Murenes Tykkelse indtil c. 1,2 m); Bygningen er fl. Gange blevet ombygget og udvidet, saaledes ved en Tilbygning mod V., ligeledes af Fraadsten, sen. er der anvendt Tegl; under Gulvet fandtes to Pilgrimsgrave fra den sen. Middelalder med Skeletter af en Mand og en Kvinde. Murene af Ruinen (fredl.) er nu højst 1 m, af Korrundingen ses kun Sokkelen. Efter Reformat. har Kapellet vistnok været benyttet til verdsl. Brug, maaske til Bryggers el. Bagers. Paa Skovfogedlodden uden for Hellebjergskoven er der $\frac{3}{8}$ 1902 rejst et *Knud Lavards Kors* (fredl.), et over 4 m højt Trækors med kobberbeslaet Tag, eft. Tegn. af V. Koch og skænk. af Thor Lange, med Indskr.: „Hellig Knud Hertug, † 7. Jan. 1131“ og paa et Skjold „Sursum corda“ (se Tidsskr. f. Industri 1902, p. 176, med Afbildn.).

Haraldsted nævnes i Vald. II's Jordeb. som Krongods, og Erik Jarl har vel haft den der ligg. Gd. i Forlening. Sen. blev den Kongens Privatejendom, og Chrf. I pantsatte den 1253 til Grev Gunzelin af Schwerin som Løn for den Hjælp, han havde ydet ham i Kampen mod Abels Sønner. Langt sen. træffer vi endnu omtalt et Kongshus i Haraldsted, hvor Kongerne paa deres Rejser undertiden overnattede, saaledes Chr. IV (1646 har Chr. IV dog udstedt et Brev fra Haraldsted Præstegd.); ogsaa Karl Gustav har opholdt sig her, og en af Præsterne i H. siges at være kaldet af ham; den gl. Kongevej førte gennem Byen. Kongsgaarden stod saaledes endnu i Fr. III's Tid. En Bondegd. tæt SSV. for Kirken kaldtes „Kongsgaarden“ og har maaske ligget paa den gl. Kongsgaards Plads, men den er nu udflyttet; en nu næsten helt sløftet Gravhøj V. for Kirken kaldes *Kongshøj*, en nærligg. Høj *Dronningehøjen*. Byen kaldes endnu af Befolkningen „Kongens Haraldsted“. (Se Worsaae, Minder fra Vald. den Stores Tid, i Oversigt over det kgl. d. Vidensk. Selsk. Forhandl., 1855. — Henry Petersen, Kn. Lav. Helgentilbedelse, Kilden og Kapellet ved H., i Aarb. f. n. Oldk. 1885. — Löffler, Indskr. paa Kirkerne i H. og Allindemagle, smstds. p. 72 flg. — H. Olrik, Kn. Lavards Liv, p. 229 flg. — J. V. Christensen, H., Kn. Hertugs Helgensted, i „Tider og Skikkelser i Midtsjæll.s Hist.“ I, 1907, smstds. p. 220 om „Kongehuset“). I 1912 rejstes paa Kirkepladsen en Mindesten, ogsaa skænk. af Thor Lange, med en af ham forf. Indskr.: „Her stod Haraldsted Kongsgaard“, og nedenunder: „Taarn og Tinde Tid forøder, Fortids Minde Fremtid føder“.

Yderst paa en lille Tange ved Langesø ligger Voldstedet *Gørrildsborg*, der er dannet ved med brede Grave at afskære Tangens Spids. Et gl. Jordværk findes ved samme Sø, paa Valsømagle Mark; det er en ejendommelig, henvend 3 m høj Halvkredsvold, der vender sin buede Side ud mod Søen, medens dens to Ender, der er fjernede c. 50 m fra hinanden, støtter sig til Bakkeskraaningen. Volden indeslutter den helt jævne saakaldte „Ridebane“ og er næppe nogen Befæstning. Lidt V. derfor er der et velbevaret firsidet Voldsted, *Nygaard*, hvorpaa opgraves Bygningslevninger; det er omgivet af Grave og en lav Ydervold, hvorpaa ogsaa har staaet Bygninger. Her er Pladsen for den gl. Gaard *Valsø* (jvfr. Ringsted Folketidende $\frac{2}{5}$ 1917 og $\frac{1}{7}$ 1918; Molbech, Ungdomsvandr. I, p. 361). — Per Bryske i Walsømagle, 1443, var vel Adelsmand, men hørte ikke til den bekendte Slægt af dette Navn.

Vestl. under Haraldsted, især ned mod Terrænet mel. Gyrstinge Sø og Langesø har der været adskill. Gravhøje og et Par Dysser, men kun enkelte er nu bevarede; fredl. er Gravhøjen *Kørnehøj*. SØ. for Valsømagle har der ligeledes været nogle Høje, men i øvrigt er Sognet næsten uden Oldtidsmindesmærker.

I *Egtved* er Bondesønnen Nicolai Egtved, den senere Arkitekt og Hofbygmester, født 1701.

Allindemagle Sogn (Haraldsted-A. Km.), Anneks (fra 1574) til Haraldsted, omgives af dette og Bringstrup S., Alsted Hrd. (Gyrstinge S.), hvorfra det til Dels skilles ved Gyrstinge Sø (se p. 116), af hvilken c. 93 ha hører til Sognet; ved Sydspidsen ligger den lille Gørløv Sø (se p. 127). Mellem Søerne et udstrakt Møseterræn, hvori Allindemagle Ø hæver sig. Kirken ligger henvend

8 km NNV. for Ringsted. De temmelig højtliggende og bakkede Jorder har samme Beskaffenhed som Hovedsognets. C. $\frac{1}{5}$ er dækket af Skov (Allindemagle Sk., ved Gyrstinge Sø, kendt for sin Rigdom paa Orchideer). Gennem Sognet gaar Landevejen Ringsted-Holbæk.

Befolkning i 1916: 368 (1801: 271, 1850: 427, 1901: 373), boende i 84 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 162 Td.; 5 Gde med 135 og 63 Hse med 27 Td. Hartk. Ejds. (1916): 1225, deraf Jordv. 703. Areal: 1038 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 39 ha, Rug 35, Byg 75, Havre 98, Blands. til Modenhed 52, Kartofler 3, Foderroer 61; Brak udgjorde 78 ha, Grønfoder og Græsning 292, Haver o. l. 8, Tørvemoser 22, Skov 157, ubenytt. 11, Vandar. 97. Kreaturhold (1919): 97 Heste, 608 Stk. Hornkv. (deraf 384 Køer), 39 Geder, 16 Faar, 200 Svin (1914: 532).

I Sognet *Allindemagle Kirke* (1396 Alendæmaglæ), *Allindemagle Skole*, ved Landevejen, med Brevsamlingssted, og *Byen Estrup* (1248 Estritethorp). *Allindemagle Hse*, *Allindemagle Ø*, Hse. — Hovedgaarden *Allindemagle*gd., under Familiegodsset Skjoldenæsholm, har 97,6 Td. H., Ejds. 600, Jordv. 385, c. 445 ha, deraf Ager 369, Eng 31, Skov 10, Mose 21; 8 Arbejdshse. Foruden Hovedgden er 2 Gde i Estrup forenede til 1, *Tinghøjgd.*, med 14 Td. H., c. 77 ha (deraf Ager 67). — Desuden findes 1 Gd. i Estrup, 1 paa Marken V. for Kirken; ellers kun Huse i Sognet.

Allindemagle S., een Sognekommune med Hovedsognet, har s Tingsted og hører under de s. Kredse som dette samt 2. Udskrivningskr. 68. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er en romansk Kampestensbygn., hvoraf nu kun Skibet staar tilbage, i den sen. Middelald. forlænget baade mod V. og Ø. (efter Korets Nedrivning). Den østl. Tilbyg. er ifl. en i et Kridtstensbaand indsk. Indskr. paa den søndre Side opf. i 1514 (her findes ogsaa Bygherrens Steen Basse Billes og hans Hustru Margr. Rønnows Vaaben). I s. Periode opf. endvidere et Vaabenhus i N. Alle Tilbyg. er af Munkesten og staar nu med blanke Mure, medens den oprindl. Del af Kirken er overhvidtet. Midt over Kirkens Tag sidder en Tagrytter af Bindingsværk, der som Afløser for en tidl. er opsat 1777 af Enkegrevinde A. J. Danneskjold-Laurvigen, f. Ahlefeldt, til Skjoldenæsholm. Alterbilledet (Opstandelsen?) er mal. 1881 af Raadsig, i en Ramme fra 1775; malet Alterbordspanel fra c. 1550 med Korsfæstelsesgruppe; Prædikestol af Egetræ fra 1777; romansk Granitfont. I Skibet et Monstranshus og et Krucifiks fra den senere Middelald. Om de forsk. Arbejder ved Kirken 1775-77 melder en Tavle paa Korets Nordvæg. Vaabenhusdøren er i Renæssancestil fra 1601. (Se Løffler, i Aarb. f. n. Oldk. 1885 p. 72 flg.; om Monstranshuset, afb. i Tegn. af æ. nord. Arkit. 2. S. 2. R. Pl. 10, se Worsaae i Dsk. Folkekalender 1854).

I Sognet har forud ligget en Hovedgd., *Allindemagle*gd., af hvilken der nu kun er svage Spor tilbage nær det Næs, hvorpaa Kirken er rejst, best. af en større vestl. Borgbanke, der har baaret et kort, svært Stenhus, og en mindre, rund østl.; om den sidste spores Grave; der er opgravet Munkesten og Gulvfliser af Tegl. Gaarden tilhørte længe Familien Bille, nemlig Bent Bille 1436, Hr. Torbern Bille, † 1465, Hr. Steen Bille, † 1521, Hr. Claus Bille, † 1558, hvis Søn Jens Bille 1575 byttede Gaarden til Kongen mod Vrejlevkloster, hvorefter den blev nedlagt og Jorderne fordelte til Fæstegde, der henlagdes til Skjoldenæsholm. Grev F. A. Danneskjold-Laurvigen til Skjoldenæsholm fik af Fr. IV fri Hovedgaardstakst (dog ikke Tiendefrihed) for disse 100 Td. H. af Skjoldenæsholms Fæstegods, og en sen. Ejer, Kmhr. J. A. Bruun Neergaard, fik igen Tilladelse til, naar Fæsterne var døde eller udakkorderede, at oprette Hovedgaarden af de 100 Td. H. fri Hovedgaardstakst, som hidtil var fordelte mellem Bønderne.

Syd. i Sognet ses to Langdysser (den ene af dem, S. for Allindemagle, er den Høj, hvori if. en lærd Formodn. fra 17. Aarh. Billeættens Stamdader, Thorne Bille er bisat, se Møllerup, Bille-Ætten p. 9); Rester af enkelte andre Dysser findes dels i Nærheden, dels i Allindemagle Skov. Ligeledes kendes kun faa Gravhøje, alle mod S.

Jystrup Sogn (*J.-Valsøllille Km.*) omgives af Annekset Valsøllille, hvorfra det for en Del skilles ved Valsøllille Sø, og Vigersted S. samt Kbhvn.s Amt (Ramsø og Volborg Hrdr). Kirken ligger c. 9 km NNØ. for Ringsted. De højtliggende og bakkede Jorder er overvejende muldsandede; i en Enklave i Valsøllille S. ligger Gyldeuløves Høj, Sjællands højeste Punkt, 126 m, i selve Sognet er Slettebjærg Ø. for Jystrup det højeste Punkt (92 m, med Vandværk). I Sognet en Del Skov (Atterup Sk., Tostrup Sk., Mortenstrup Sk.) og flere Søer: Jystrup Sø (c. 1370 Bysio), Hvidsø (c. 1370 Hwitsyo), Lærksø (c. 1370 Hwitsio læærk) og Mortenstrup Sø. Gennem Sognet gaar Landevejen Rosk.-Ringsted; den midtsjæll. Bane vil komme til at gaa igennem det.

Befolkning i 1916: 684 (1801: 436, 1850: 564, 1901: 591), boende i 156 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 169 Td.; 31 Gde med 142 og 79 Hse med 18, forsk. Lodder med 9 Td. Hartk., samt 8 jordløse Hse. **Ejdsk.** (1916): 1607, deraf **Jordv.:** 821. **Areal:** 1225 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 23 ha, Rug 81, Byg 122, Havre 106, Blands. til Modenhed 107, Kartofler 7, Foderoer 103; Brak udgjorde 104 ha, Grønfoder og Græsning 283, Haver o. l. 17, Tørvemoser 7, Skov 180, Vandar. 19. **Kreaturhold** (1919): 217 Heste, 844 Stk. Hornkv. (deraf 459 Køer), 28 Geder, 39 Faar, 394 Svin (1914: 1763).

I Sognet **Byerne:** *Jystrup* (Jydstrup, 1337 Jurstorp) med Kirke, Præstegd., Skole, Ml. (nævnt 1337), Forsamlingshus (opf. 1887), Fattighus, Brugsforen. og Andelsmejeri; *Tostrup*; *Mortenstrup* (c. 1370 Martinstorp). *Ny-Jystrup*, Hse. — *Atterupgd.* (c. 1370 Attæthorp), 12,4 Td. H., Ejdsk. 95, Jordv. 65, c. 94 ha, deraf Ager 90. 3 Arbejderboliger. *Rymarksgd.* (1450 Ryemarck, c. 1370 Rythæ), *Skovlygd.*

Jystrup S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 71. Lægd. Kirken tilhører Familiegodset Skjoldenæsholm.

Kirken er en romansk Kampestensbygning med Kridtindfatninger om Døre og Vinduer, men af den oprindl. Kirke staar kun Skibet tilbage, idet Koret i sen. Middelald. er nedrevet og afløst af en Forlængelse af Skibet mod Ø. I s. Periode er Taarnet i V. og Vaabehuset i S. tilføjet; alle Tilbyggn. er af Munkesten. Taarnet er istandsat og vistnok gjort lavere i 1724 (Aarst. staar paa Vestsiden). Anselig Altertavle fra c. 1600; Prædikestol fra 1628 med Evangelisterne; romansk Granitfont. Den mindre Klokke er fra 1463 (se Kirkeh. Saml. I p. 527 fig.), den anden fra 1505. I Koret et gotisk Monstranskab (afb. i Tegn. af æ. nord. Arkit. 2. S. 2. R. Pl. 10); i Vaabehuset Ligsten over Herredsfoged i Volborg Hrd. Jacob Jensens Børn og Hustru Margr. Olufsd., † 1731; ved Kirkegaardsdiget en Sten over Fr. Møllerup, † paa Atterupgd. 1798. Ved Kirkens Nordside Monument over Præsten J. C. C. Salicath, † 1818.

Atterupgd. er formodentlig det „Attorp“, hvortil Væbneren Oluf Thygesen Lunge skrev sig 1397. I Middelald. var Atterup en By, der hørte til Roskildebispens Len, Jystrup (Jurstorp) Len; den nævnes i Roskildebispens Jordebog c. 1370. Efter at Gaarden efter Reformat. var kommet til Kronen, blev den 1579 skænk. til Kongens Enspænder Christen Elkjær.

Der vides kun om 3 Dysser og en Gravhøj, alle nu sløjfede.

Valsøllille Sogn (*Jystrup-V. Km.*), Anneks til Jystrup, omgives af dette, Vigersted og Haraldsted S. samt Holbæk Amt (Merløse Hrd.) og Kbhvn.s Amt (Volborg Hrd.). Kirken ligger c. 9 km NNØ. for Ringsted. De især mod N. højtliggende og bakkede Jorder, hvor der i Nærheden af Sjællands højeste Punkt, Gyldenløves Høj, 126 m, som ligger i en Enklave af Jystrup S., findes en Samling høje Bakker, som Højbjærg, 117 m, Galgebakke 107 m, er overvejende sandmuldede. Henved $\frac{1}{4}$ er dækket af Skov (Højbjærg Skove, Avnstrup Sk., Keldsk., Faaretykke, Folehave, Hopold Fredskov, Vestersk., Høed Sk.). I Sognet fl. Søer, Gaardsø, Hundevad Sø, den udtørrede Glostrup Sø m. fl.; den største er den smukke Valsøllille Sø, c. 133 ha, hvori en c. 19 ha stor skovklædt Ø.

Befolkning i 1916: 602 (1801: 451, 1850: 713, 1901: 705), boende i 143 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 231 Td.; 22 Gde med 199 og 83 Hse med 28, forsk. Lodder med 4 Td. Hartk., samt 28 jordløse Hse. Ejds. (1916): 2455, deraf Jordv.: 1330. Areal: 2171 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 86 ha, Rug 68, Byg 217, Havre 117, Blands. til Modenhed 98, Kartofler 11, Foderroer 114; Brak udgjorde 140 ha, Grønfoder og Græsning 478, Haver o. l. 30, Tørvemoser 16 Skov 587, ubenytt. 3, Vandar. 141. Kreaturhold (1919): 234 Heste, 1045 Stk. Hornkv. (deraf 661 Køer), 45 Geder, 67 Faar, 302 Svin (1914: 870).

I Sognet Byerne: *Valsøllille* (1429 Walsyøllille) med Kirke og Skole; *Høed* (1259 Høetwid). Saml. af Hse: *Hopolden*, *Svineolden*, *Avnstrup* (1256 Ansthorp), *Svalmstrup* (1257 Sualmstorp), *Klaringen*, *Krogen*, *Keldskov Hse*.

Sædegaarden *Skjoldenæsholm* (1396 Skioldenæs), under Familiegodset Skjoldenæsholm^{*)}, har 56,8 Td. Ager og Engs H., Ejds. 480, Jordv. 218, c. 300 ha, deraf Eng 47, Skov 15, Resten Ager; 4 Arbejderbl. Under Familiegodset hører ogsaa *Valsøllillegd.*, c. 54,6 Td. H., Ejds. 360, Jordv. 240, c. 402 ha, deraf Ager 357, Eng 42, Skov 7; 4 Arbejderbl. og Skovriderbolig, samt Avlsgdene *Laurentziuslund* og *Højbjærggd.* (1429 Høghebjerg). — Desuden *Nebs Mølle* (1496 Nebsmølle), Kvindernes Handels- og Kontoristforenings Hvilehjem, indv. $\frac{10}{4}$ 1916 (c. 30 Pl.).

Valsøllille S., een Sognekommune med Hovedsognet, har s. Tingsted og hører under de s. Kredse som dette samt 2. Udskrivningskr.' 70. Lægd. Kirken tilhører Familiegodset Skjoldenæsholm.

Kirken er en i romansk Tid af Fraadsten, iblandet med Kridt og Kamp, opf. Bygn. Den oprindl. Kirke, best. af Skib, Kor og en halvrund med Lisener og Buefrise prydet Apsis, er bevaret i sin fulde Udstrækning. I sen. Middelald. tilføjedes Taarnet (ombyggedes 1762 og har sikkert været højere, end det nu er), hvis Rum ligesom Koret overhvælvedes, medens Kirken selv har fladt, pudset Loft; samtidig med Taarnet tilføjedes Vaabehuset mod V. Kirken er restaur. omkr. 1880. Alterbilledet, Christi Daab, er mal. 1863 af Raadsig; Rammen er fra 18. Aarh., skænk. af Ferd. Ant. Greve Danneskjold-Laurvigen, † 1754, og hans 2. Hustru Ulrikke Eleonore Grevinde Reventlow og bærer deres Vaaben; Alterbibel med Sølvbeslag fra 1637 (med Iver Vind til Klarupgd. og Helvig Skinkels Vaaben), skænk. c. 1760 af Enkegrevinde Anna Joachimina

^{*)} Familiegodset *Skjoldenæsholm*, opr. $\frac{9}{11}$ 1844, bestaar, foruden af de ovenn. Gde, af Allindemaglegd. (se p. 131) og har i alt c. 394 Td. H. af alle Slags, hvoraf fri Jord c. 264 Td., indtaget til Skov c. 82 Td., Fæstegods c. 47 Td., i Fideikommiskap. c. 1,558,258 Kr. Til Godset hører i alt c. 1485 ha Skov, hvoraf c. 607 i Jystrup-Valsøllille Kommune.

Danneskjold-Laurvigen, hvorom et Vers foran af Præsten Johs. Zuschlag melder; Prædikestol fra 1590; romansk Granitfont. — Paa Kirkegaarden Gravsted for Familien Neergaard og Monument over Højesteretsadvokat Chr. Klingberg, † 1821, og Hustru.

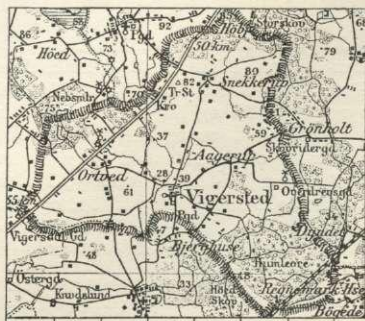
Skjoldenæsholm, der ligger meget smukt omgivet af Skov og Sø, er et meget glt. Herresæde. Man viser endnu paa et Næs i Søen noget S. for den nuv. Gaard det med Træer helt overgroede Voldsted, „Slottet“, hvor Gd. tidligere har staaet, best. af to ovale Borghøje, omtr. af s. Størrelse og omgivne af fælles Grav og Vold; mange Munkesten ses i Overfladen, og utvivlsomt findes der udstrakte Bygningsfundamenter. Vejen, der Ø. for nuv. Skjoldenæsholm fører i N.-S., har ældgl. Brolægning og kaldes „Kong Valdemars Vej“; Brolægningen kan spores helt ned til det gl. Voldsted. Gaarden har vistnok i den ældste Tid tilhørt Kronen. I en gl. Krønike (S. R. D. VI 254, jvfr. Huitfeldt p. 498) fortælles, at Borgen 1368 blev belejret, sandsynligvis af Kongens Tropper. Aar 1364 og 1377 tilhørte Skjoldenæs Væbneren Peder Nielsen (Jernskæg). Hans Datter Anne ægtede først Hr. Oluf Lunge og siden Hr. Mikkil Rud, der begge ejede Gaarden. Den sidste Søn, Hr. Jørgen Rud, mageskiftede den 1429 til Erik af Pommern imod Vedbygd, og nu blev S. et af Kronens særskilte Len. Det indehavdes 1430 af Jes Madsen (Ulfeldt), 1435-37 af Landsdommeren i Sjæll., Peder Jensen, der førte en Enhjørning i sit Vaaben, 1471 af Chr. Jensen (Sparre), 1473 af Jens Pedersen (Jernskæg), 1477 og 1481 af Herluf Skave, 1494 og 1496 af Hr. Predbjørn Podebusk, 1504 og 1522 af Hr. Hans Bille. En Tid hørte det til Dronn. Dorotheas Livgeding. Lensmændene boede paa Slottet fra 1430 til 1567, da det blev nedbrudt (Materialet skal være blevet benyttet til Byggearbejderne ved Frederiksborg), og Lenet blev lagt under Roskildegd. Aar 1662 blev Ejendommen solgt til Rentem. Henr. Müller, men ved dennes Opbud kom den atter tilbage til Kronen, hvorefter Chr. V 1683 overdrog den (91 Td. H., hvortil lagdes 3 Gde, saa at den blev 131 Td. H.) som Mageskifte mod Gods i Holsten og Gyldenlund i Kbhvn.s Amt til sin Halvbroder Ulrik Fr. Gyldenløve, og fra ham gik den ved Datterens Giftermaal over til Chr. August af Augustenborg, der ^{20/11} 1720 skødede den (Hovedgaardstakst 70^{0/8}, Bøndergods og Kirketiende 690 Td. H.) for 52,000 Rd. C. til Ferd. Ant. Greve Danneskjold-Laurvigen. Dennes Enke Anna Joachimina, f. Ahlefeldt, der er kendt for sine Bestræbelser for at forbedre Bøndernes Stilling, solgte Gaarden 1794 for 128,000 Rd. C. til Etatsraadinde Anna Marie Neergaard, som 1796 solgte den for 134,214 Rd. C. til Søkapit. J. A. Neergaard. Sen. er den blevet i Familien, og Kmhr. J. A. Bruun de Neergaard, † 1846, fik den 1844 opr. til Familiegods; nuv. Besidder er Hr. Kmjkr. H. Bruun de Neergaard (fra 1914). — Den anselige, to Stokv. høje Hovedbyggn. er opf. 1766 af ovenn. Grevinde Danneskjold-Laurvigen; i den ene Sidefløj Rester af en ældre Bygning. (Litt.: J. Olufsen Abild, Schioldenæsholms korte Beskr., Kbh. 1683)

Laurids Jensen (Blaa) af Oreby afhændede 1394 til Henr. Olsen (Bjørn) al sin Del i Bregentved og *Valsø*, som hans Hustru Fader Hr. Erik Sjællandsfar havde haft i Pant. Aar 1417 boede Jacob Pedersen (Skave) i Valsø, og endnu 1456 nævnes en Væbner Laurids Eriksen af Valsøllille.

Kølsmølle nævnes allerede 1429 (Kiøls Mølle) og findes endnu i Matriklen 1664, men er senere nedlagt.

S. for Høed ligger paa højt Terræn en Gruppe af en halv Snæs overpløjede Høje, og nordligst i Sognet, i Vittenbergvænget, en temmelig forstyret Langdyssse.

Vigersted Sogn omgives af Annekset Kværkeby, Benløse, Haraldsted, Valsøllille og Jystrup S. samt Kbhvn.s Amt (Ramsø Hrd.). Kirken ligger henved 8 km NØ. for Ringsted. De gennemgaaende højtliggende, bølgeformede og bakkede Jorder (et Punkt i Skoven Ærtebjerg, 81 m, en Bakke V. for Snekkerup med trig. St., 82 m) er muldrige og af sandet, lermerglet Beskaffenhed. Sognet er rigt paa smukke Udsigter; paa Grænsen af Sognet og Annekset Kværkeby gaar det ejendommelige Højde-

drag „Aasen“ (Grus), som fortsættes videre mod Køge; gennem Sognet løber Vigersdal Aa, der med sine Forgreninger gennemløber et større Eng- og Moseareal for mod V. at søge ud til Langesø; Aaløbet er uddybet i 1910 efter det danske Hedeselskabs Projekt og Arealet langs det derved frugtbargjort; der er en Del Tørveindustri. Der er en betydelig Del Skov (Humleore Sk., Skovridervænge, Ortvæd Sk., Snekkerup Hestehave m. m.). Gennem Sognet gaar Landevejen Roskilde-Ringsted og den vestsjæll. Bane; den midtsjæll. Bane kommer til at gaa gennem det.

Befolkning i 1916: 722 (1801: 679, 1850: 853, 1901: 686), boende i 150 Gde og Hse. — Det saml. **Hartk.** (1905): 321 Td.; 41 Gde med 264 og 75 Hse med 29, forsk. Lodder med 28 Td. Hartk., samt 24 jordløse Hse. **Ejdsk.** (1916): 2456, deraf **Jordv.**: 1515. **Areal:** 2082 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 43 ha, Rug 125, Byg 211, Havre 204, Blands. til Modenhed 148, Kartofler 9, Foderroer 100; Brak udgjorde 179 ha, Grønfoder og Græsning 532, Haver o. l. 20, Tørvemoser 2, Skov 422, Vandar. 13. **Kreaturhold** (1919): 328 Heste, 1272 Stk. Hornkv. (deraf 669 Køer), 29 Geder, 115 Faar, 540 Svin (1914: 1514).

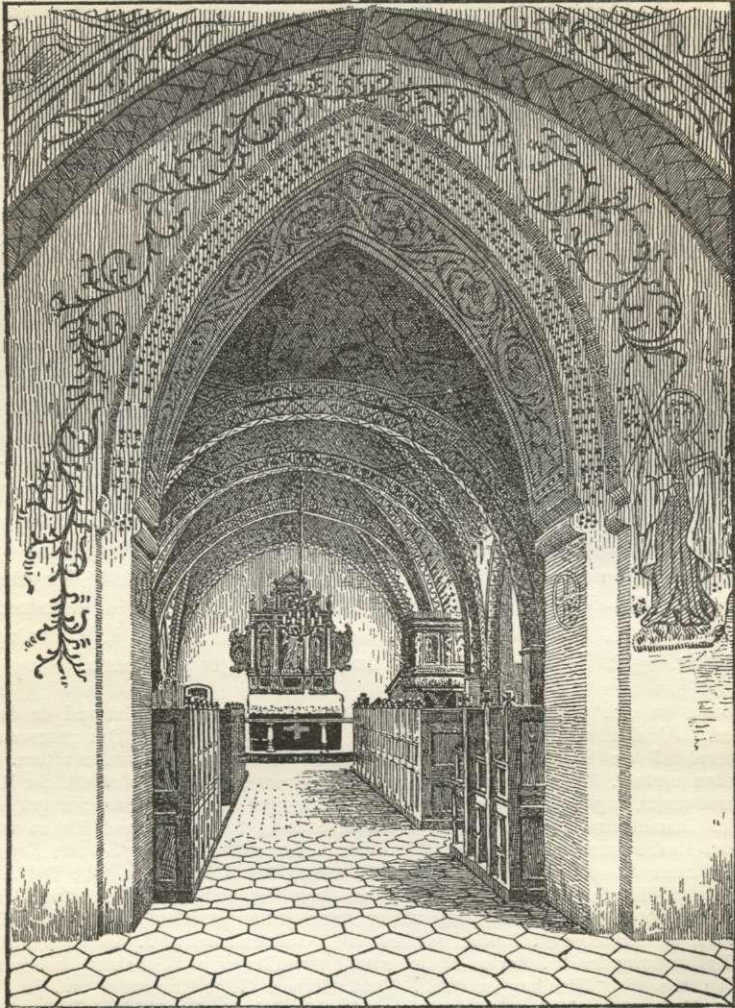
I Sognet **Byerne:** *Vigersted* (c. 1370 Wigherstæde) med Kirke, Præstegd., Skole, Fattighus, Ml. og Forsamlingshus (opf. 1903); *Aagerup* (1257 Aggarthorp); *Ortvæd* (1421 Ortuith), ved Landevejen, med Ml. og Vandværk (skal have Jærnbanehpl.); *Snekkerup* (c. 1370 Snekkerop) med Vandværk. — Saml. af Hse: *Skaanehse, Overdrevshse.* — *Overdrevsgaarden*, under Svenstrup Familiegods, har 18,2 Td. H., Ejdsk. 210, Jordv. 140, c. 201 ha, deraf Eng og Mose c. 17, Ager 154. *De Plæcegaard* (indtil 1895 under Svenstrup, c. 12,9 Td. H., Ejdsk. 76, c. 57 ha, deraf henved 4 Eng og Mose, Resten Ager). *Overdrevskroen* (solgt fra Svenstrup) brændte 1913, men er genopbygget som Afholdskro.

Vigersted S., en egen Sognekommune (fra 1908), har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 72. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er opf. i romansk Tid af Kamp med Anvendelse af Kridt ved de dekorative Led. Af den oprindl. Bygn. staar dog kun Skibet bevaret. Det nedrevne Kor maa have haft en Buefrise, hvoraf endnu enkelte Sten sidder indmur. rundt om. I S. sidder den oprindl. Manddør med profilerede Kragbaand. I sen. Middelald. fik Kirken Krydshvælvinger, og vestre Gavl blev delvis ombygget med Munkesten; noget senere tilføjedes Taarnet, hvis nederste Rum overhævedes og forbandtes med Kirken ved en Spidsbue, Vaabehuset opførtes i S., det oprindl. Kor nedbrødes, og Skibets Mure forlængedes mod Ø. og afsluttedes med en korsmykket Gavl; den østre Del af Forlængelsen afskildredes til Sakristi og fik en Slags Kuppelhælv.; den øvrige Del fik 2 Fag Krydshvælvinger. Tilbygningerne er overvejende af Munkesten. I den ældre, vestre Del af Kirken og i Taarnet fandtes 1889 interessante, af J. Kornerup 1894 restaur. Kalkmalerier fra 15. Aarh.s Midte, med Fremstillinger af Skabelsen, Lidelseshist., Legenden om Bisp Nicolaus (se ndfr.), Knud Hertugs Helgenkrøning m. m. (se Magn. Petersen, Kalkmal. p. 124). Altertavlen er et udsk. Arbejde fra 1601; i Midtpartiet en Gipsafstøbning af Thorvaldsens Christus; Alterbordspanelet er fra s. Tid, med delvis fornøede Malerier af Christus mel. Peter og Johs. Prædikestolen er fra c. 1630 med udsk. Evangelistbilleder; romansk Granitfont i Firkløverform uden Fod. Degnestolens Endestykker er fra 1582. I Kirken findes bevaret fra senest Middelald. et Monstranshus og en Krucifiksgruppe. Døren mel. Vaabehus og Skib er gotisk. I Koret Minde- tavle over Præsten Ove Guldberg, † 1788. Den ældste Klokke er støbt 1515 af Fastenove til Bisp Nicolaus af Myras Ære (ifl. Sagnet stak Støberen Svenden ihjel, fordi han havde kommet for meget Sølv i Metalblandingen; se Kirkeh. Saml. II p. 95). — Paa Kirkegaarden en Sten over en Datter af Regimentskvarterm. Chr. Friberg, † 1777 hos sin Morfader Provst Holger Nielsen Rørdam i Vigersted, og en senmiddelalderlig

Kirkelade, der fra 1913 ejes af Nationalmus. (fredl.; se „Archit.“ ¹⁵/₆ 1912); den er bygget op til den østre Indgangsport. Et Ligkappel er opf. uden for Kirkegaarden op til Kirkemuren.

Midt i Humleore Skov ligger den saakaldte *Humleoregaard*, et ældgt. Befæstningsanlæg, der er dannet ved, at en tidligere af Sø omgiven Tange er afskaaret ved en

Vigersted Kirke.

Grav fra nærmeste Land. I ældre Tid kaldtes Stedet ogsaa „Kong Humbles Slot“, og det hedder sig, at der er fundet „Sten og Kalk“.

Ved Vigersted har der været en hellig Kilde, *Skt. Vilhelms Kilde*, der søgtes Skt. Hans Aften som Lægedomskilde (S. R. D. V p. 460). — *Ortved Mølle* nævnes allerede i 14. Aarh. (Thiset, Adel. Brevkister p. 155); den tilhørte tillige med Ortved Holger Gregersen Krognos, som pantsatte Godset til Esbern Krabbe, og senere til Eskil Falk af Vallø.

Under Ortved har der ligget adskill. Gravhøje og et Par Dysser, men de fleste er nu forstyrrede el. sløjfede; to Høje her samt *Sannes Høj* i Ortved Skov er fredl. Andetsteds i Sognet vides kun om et Par Oldtidsmindesmærker.

Kværkeby Sogn, Anneks til Vigersted, omgives af dette, Benløse S., Ringsted Lands., Nordrup S. og Præstø Amt (Bjæverskov Hrd.) og Kbhvn.s Amt (Ramsø Hrd.). Kirken ligger c. 6 km ØNØ. for Ringsted. De noget højtliggende, for en stor Del jævne Jorder er temmelig lerede og rige paa Moser (den store Kværkeby Mose, gennemstrømmet af Vigersdal Aa). Over $\frac{1}{5}$ er dækket af Skov (Høed Sk., Adamshøj Sk., Slimminge Ore, Pelsen, Bøgede Oredrev, Rosholm m. m.). Gennem Sognet gaar Landevejen Ringsted-Køge og den vestsjæll. Bane, ligesom den midtsjæll. Bane kommer til at gennemskære Sognets vestl. Del.

Befolkning i 1916: 1351 (1801: 505, 1850: 1015, 1901: 1183), boende i 285 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 314 Td.; 48 Gde med 286 og 111 Hse med 28 Td. Hartk., samt 10 jordløse Hse. **Ejds.** (1916): 3356, deraf Jordv.: 1903. **Areal:** 2551 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 60 ha, Rug 77, Byg 306, Havre 213, Blands. til Modenhed 166, Kartofler 50, Foderroer 226; Brak udgjorde 211 ha, Grønfoder og Græsning 564, Haver o. l. 35, Tørvemoser 74, Skov 436, Vandar. 6. **Kreaturhold** (1919): 398 Heste, 1480 Stk. Hornkv. (deraf 868 Køer), 61 Geder, 103 Faar, 570 Svin (1914: 1935).

I Sognet Byerne: *Kværkeby* (1198 Querkeby), med den ved Landevejens og Banens Krydsning liggende Stationsby — 1916: 17 Gde og Hse og 82 Indb. — med Kirke, Skole (opf. 1907), Forsamlingshus (opf. 1895), Ml., Andelsmejeri, Brugsforen., Jærnbane- og Posteksp.; *Kongsted* (1430 Kongestedt) med Mejeri. *Fjællebro*, Huse, ved Jærnbane-, har Skole (opf. 1900), Forskole (1907), Brugsforen. og Kro. *Bjærghuse* med Fattiggd. med Alderdomshjem. *Børstoft*, Huse. *Slimminge Overdrev*, *Bedsted Overdrev* (1360 Bestede), *Stenbækstykke*, Hse. I *Slimminge Ore* et Dampsavværk.

Rosengård Gods har 44,5 Td. Ager og Engs H. og 24 Td. Skovsk., c. 2,6 Td. Fæstegods og 2,7 Td. H. Arvefæsteg., Ejds. 670; saml. Areal c. 800 ha, deraf Eng 55, Skov 440, Resten Ager; til Godset hører Hovedgaarden *Rosengård*, c. 32,3 Td. H., Ejds. 230, c. 179 ha, og Afbyggergaarden *Bedstedgd.*, c. 10,7 Td. H., Ejds. 130, c. 132 ha. — Andre større Gde: *Adamshøj*, c. 35,7 Td. H., Ejds. 326, c. 230 ha, alt Ager (til Gden hører lidt Fæstegods; Skoven og en Del af Agermarken er 1917 solgt til Rosengd.). *Knudslund* (c. 15,3 Td. H., Ejds. 100, c. 78 ha Ager). *Klavborggd.* (c. 13,7 Td. H., Ejds. 105, c. 99 ha, hvoraf c. 4,5 Mose, Resten Ager).

Kværkeby S., en egen Sognekommune (fra 1908), har s. Tingsted og hører under de s. Kredse som Hovedsognet samt 2. Udskrivningskr.' 73. Lægd.; dog hører Kværkeby under Præstø Amts sjæll. Amtstue. Kirken tilhører Ejeren af Rosengård.

Kirken er i sin oprindl. Del, der helt er bevaret, bestaaende af Skib, Kor og Apsis, en romansk Fraadstensbyggn. Kor og Apsis er udv. prydet med Lisener og Rund-

buer, og paa hver Side af Korbuen er der en Alterniche. I sen. Middelald. overhvævedes Kirken, Korrundingen afskildredes til Sakristi, og Murene forhøjedes, ligesom Taarnet i V. og Vaabenhuset i S. tilføjedes, alt af røde Munkesten. I nyere Tid er Kirken restaur., Korbuen er blevet udvidet og Korhvalvingen ombygget med fladt, pudset Loft. Over Skibets Hvælv. findes Rester af unggotiske Kalkmalerier. Paa Alteret staar en Gibsaftøbning af Thorvaldsens Christus foran en tarvelig Tavle, hvortil dog to Søjler fra en Renæssancetavle er benyttet; mal. Alterbordspanel fra c. 1550 med Korsfæstelsesbillede; Prædikestolen er et Snedkerarbejde fra 1635; romansk Granitfont. Paa Skibets Nordvæg et Krucifiks fra c. 1500. Stoleværk fra Beg. af 17. Aarh. Den ældste Klokke er fra 1485 med en Fremstill. af Skt. Olaf (det er et Pilegrimstegn, der er aftrykt). I Korgulvet Gravsten over Amtsskriver i Ringsted og Sorø Amter Sim. Madsen, † paa Rosengd. 1692. I Skibet Mindetavle over Johanne Jensdatter Tidemand, † 1730, g. m. Forpagter H. Eriksen Siersted paa Rosengd. — Paa Kirkegaarden et Ligkapel.

I gl. Tid var *Rosengd.* en selvstændig Hovedgd.; thi 1340 og 1346 nævnes Nicolaus Jonsson „de Querkby“, og 1404-21 boede her Væbneren Tetz Rosengaard af en fra Rügen indvandret Slægt, der havde sit Navn efter et der liggende Gods Rosengarten. I nyere Tid kom Gaarden, der ogsaa kaldtes „Kværkebygaard“, ind under Sørup, idet Bolle Luxdorph til Sørup købte den 1685. Da det til Baroniet Conradsborg omdann. Sørup ophævedes 1796, solgtes R. for 46,000 Rd. til Kammerrd. L. Larsen, der 1806 afhændede den for 49,000 Rd. C. til P. O. Andersen. Denne solgte den til Lieut. Pingel, som 1832 solgte den for 44,000 Rd. til Hil. Kalkau, og denne afhændede den 1866 for 220,000 Rd. til J. Th. Suhr († 1888), under hvem Humleore Skovs Sønderpart tilkøbtes 1876 for 115,000 Kr. Nu ejes den af Enken efter Landbrugskand. J. Th. Suhr († 1920, begr. i Magleholms Sk.). — Den grundmur. Hovedbyggn. i 1 Stokv. med 2 Stokv. højt Midtparti er opf. 1866.

Ogsaa *Adamshøj* og *Knudslund* (Knuthslund) har hørt under Sørup.

Kværkeby er en smukt beliggende Landsby, ejendommelig ved at Gaardene ved Udskiifningen for det meste ikke er udflyttede, men Jorden fordelt stjerneformet ud fra Byen.

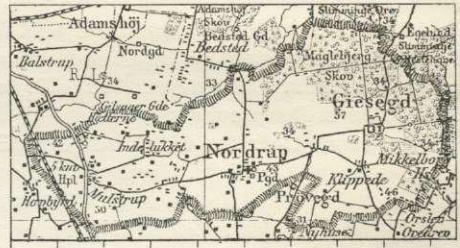
N. for Kværkeby ligger enkelte, nu mere el. mindre forstyrrede Gravhøje, deribl. den anelige *Bavnehøj*. I øvrigt vides i Sognet kun om eet Oldtidsminde, mulig en Rest af en Langdysse.

Kværkeby S. var fra 1574 til c. 1664 sammenlagt med Benløse S.; derefter var det et eget Pastorat, indtil det 1687 blev Anneks til Vigersted S.

Nordrup Sogn (*N.-Farendløse Km.*) omgives af Kværkeby S., Ringsted Lands., Annekset Farendløse, Ørslev S. og Præstø Amt (Bjæverskov Hrd.). Kirken ligger c. 8 km SØ. for Ringsted. De højtliggende og *bølgeformede, for en Del jævne Jorder er overvejende lermuldede; højeste Punkt er Maglebanke, 57 m. Den nordøstl.

Del, henved $\frac{1}{4}$ af Arealet, er dækket af Skov (Maglebjærg Sk., Sandaas Tykke, St.- og L.-Vang m. m.). Den vestl. Del berøres af Landevejen Ringsted-Haslev og Køge-Ringsted Banen.

Befolkning i 1916: 972 (1801: 458, 1850: 735, 1901: 858), boende i 207 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 286 Td.; 36 Gde med 256 og 91 Hse med 30 Td. Hartk. Ejds. (1916): 3373, deraf Jordv.: 1823. Areal: 2214 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 36 ha, Rug 140, Byg 205, Havre 167, Blands. til Modenhed 141, Kartofler 15, Foderroer 146; Brak udgjorde 177 ha, Grønfoder og Græsning 539, Haver o. l. 52, Tørvemoser 15, Skov 498, ubenytt. 16, Vandar. 3. Kreaturhold (1919): 311 Heste, 1349 Stk. Hornkv. (deraf 771 Køer), 53 Geder, 138 Faar, 465 Svin (1914: 1794).

I Sognet Byerne: *Nordrup* (c. 1370 Northorp) med Kirke, Præstegd., Skole, Forskole, Forsamlingshus og Andelsmejeri (Vestervang); *Klippede* (1617 Klippett); *Mulstrup* (1259 Mulstorp) med Skole, Ml. og Bageri. Saml. af Hse: *Nordrup Tørvemose, Nordrup Hestehavehuse, Indelukket, Hætterne.*

Hovedgaarden *Gieseegd.* med Parcelgaarden *Egelund* hører under Stamhuset *Gieseegd.**) Selve Hovedgaarden har 27,4 Td. H., Ejds. 240, Jordv. 164, c. 155 ha.

Nordrup S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistrikt, Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr.' 63. Lægd. Kirken tilhører Stamhuset *Gieseegaard.*

Gieseegaard.

Kirken er en romansk, af Faksesten opf. Bygn., hvoraf dog nu kun Skibet er bevaret. I sen. Middelald. overhævedes Skibet, der tilbyggedes i V. et Taarn, det gl. Kor nedreves, og Skibet forlængedes i Stedet mod Ø., alt af Munkesten. Fra langt sen. Tid stammer Vaabenhuset i S. og Sakristiet i N.; dog har der vist staaet et ældre Vaabenhus paa dets nuværende Plads. Kirken blev restaur. 1847. Altertavlen, med Maleri af N. Simonsen (Christus aabenbarer sig for Paulus), og Prædikestolen er pragtfulde Billedskærerarbejder af Abel Schrøder d. y., den første fra c. 1645, den sidste fra c. 1660 (begge restaur. 1907). Marmorfont fra 19. Aarh. I et af Korvinduerne er 1911 indsat et Glasmaleri (af N. Overgaard). I 1908 fandtes i en Gravkælder under Taarnet to Ligkisteplader over Fr. Giese til Gieseegd., † 1693, og Søn Christen Joch. Giese, † 1719. — Paa Kirkegaarden er 1891 opf. et Begravelseskapel for Fam. Brockenhuus-Schack, hvori bl. a. er bisat Kmhr. Fr. v. Lowzow, † 1869, Greverne H. A. Brockenhuus-Schack, † 1847, og Knud B. Br.-Schack, † 1892, Enkegrevinde H. C. S. F. Br.-Schack, f. v. Lowzow, † 1917, og Grevinde A. S. E. Br.-Schack, f. Basse-Føns, † 1918. Ligsten over Søren Kleitrup, † 1801, Inspektør over de Schackske Godser, og Hustru, f. Neergaard, † 1813. Her er ogsaa begr. Provst O. F. Andersen fra Ringsted, † 1910.

Paa *Gieseegaards* Grund laa den tidligere til Krongodset hør. Gd. *Skivede*, der tillige med 2 Gde i Nordrup og 1 Gd. i Klippede, i alt 147½ Td. H., 1668 blev udlagt til Statskammersekretær Fr. Giese (og Medinteressenter) som Afslag paa Tilgodehavende hos Kronen for 50 Rd. pr. Td. H. (paa den Tid en høj Pris), og som efter ham fik Navnet *Gieseegd.* Fra ham († 1693) gik den over til Sønnen, Chr. Joach. Giese, Etatsrd. og Amtmd. over Vordingborg Amt, † 1719, hvis Arvinger s. Aar solgte den for 13,100 Rd. til Etatsrd. Chr. Scavenius, der 1720 afhændede den (i alt 300 Td. H.) til Admiral Chr. C. Gabel til Bramming, † 1748, og denne solgte den 1726 (Hovedgaardstakst

*) Til *Stamhuset Gieseegd.* (,de grevl. Schackske Fideikommisgodser“) hører Hovedgdene *Gieseegd.*, *Spanager*, *Ottestrup* og *Juellund* samt *Avlsgaarden* *Prøvedgd.*, hvortil kommer *Godserne* *Gram* og *Nybøl* i *Sønderjyll.* De sjæll. Hovedgde har tils. c. 540 Td. H. af alle Stags, hvoraf fri Jord c. 404, indtaget til Skov 69, Bøndergods 72; i Bankaktier c. 17,200 Kr., i Fideikommiskapitaler c. 4,513,983 Kr. (hvoraf c. 322,400 Kr. udgør den til *Gram* og *Nybøl* hør. Fideikommiskapital) foruden c. 184 Td. Byg m. m. i aarl. Arvefæsteafgift. De sjæll. Gaardes saml. Areal udgør c. 1840 ha, Skovarealet c. 1436 ha.

med Bøndergods 192 Td., Kirketienden til Ørslev og Førslev 42 Td. H.) til Anna Sophie Rantzau, Enkegrevinde Schack til Gram og Nybøl, † ²⁸/₉ 1760, der ved Testam. ²⁰/₉ 1760 bestemte Giesegd., Ottestrup, Spanager og Juellund, i alt 1750 Td. H., samt Gram og Nybøl i det Slesvigske til et Stamhus for Kmhr. Greve Fr. Chr. Schack, Søn af hendes Mands anden Søn af 1. Ægteskab; i Henhold til dette Testam. oprettedes Stamhuset ¹¹/₁₂ 1776 (konf. ¹⁸/₆ 1777). Efter Grev Schacks Død 1790 fulgte hans Søn Kmhr. Knud Bille Greve Schack, † 1821, og efter ham dennes Søstersøn Kmjkr., sen. Hofjægerm. Henr. Ad. Brockenhuus, ophøjet i Grevestanden som Brockenhuus-Schack, † 1847. Nuv. Besidder er den sidste Sønsøn, Hofjægerm. A. L. Greve Brockenhuus-Schack. — Grevinde A. S. Schack havde 1750 opf. en ny Hovedbyggn. i et Stokv., der 1843 fik paabygget en Etage af Grev H. A. Brockenhuus, 1873 blev den underkastet en Hovedistandsættelse under Ledelse af J. Th. Zeltner og fik 3 Taarne med Spir og 2 Karnapper; 1904 blev den atter restaur. I den anselige og smukke Have er der en Mindestøtte, rejst af Stamhusets Beboere for den nuv. Ejers Fader, K. B. L. A. Brockenhuus-Schack, † 1892, og Hustru. (P. Westergaard, Stamhuset G. og de grevl. Schackske Fideikommisgodser Gram og Nybøl, Kbh. 1905, og s. Forf., Giesegd., i Dske Herregde ved Aar 1920 I).

Tæt N. for Mulstrup har i ældre Tid Tinghuset for Ringsted Hrd. staaet, og det er utvivlsomt ogsaa her, at Herredstinget og Sjællands Landsting holdtes (alt 1259 nævnes Mulstrup som Tingsted). Røde Munkesten er opløjede paa Pladsen.

N. for Nordrup har der været 2 Dysser og under Mulstrup 4 Dysser og enkelte Gravhøje, alle nu forstyrrede eller sløjfede. I en Grusgrav N. for Nordrup er fremdraget en interessant Gravplads fra c. 300 e. Chr. med fl. Skeletgrave, af hvilke 4 indesluttede et særdeles kostbart Udstyr: Øsekar og Sier af Bronze, Broncespande, Glaskar, til Dels med paamal. Figurer, Sølvbæger, endvidere Lerkar, Spillebrikker og forsk. Smykkesager, Guldringe og Glasperler.

I Nordrup er Digteren Hans Nordrup, Præst her til 1726, f. 1681 († 1750).

Litt.: J. V. Christensen, Af Nordrup-Farringløses Hist., i „Tider og Skikkelser i Midtsjæll.s Hist.“ I, 1907.

Farendløse [Farringløse] Sogn (Nordrup-F. Km.),

det mindste i Herredet og Anneks til Nordrup, omgives af dette, Ørslev og Sneslev S. samt Ringsted Lands. Kirken ligger c. 9 km SØ. for Ringsted. De højtliggende, for det meste jævne Jorder er lermuldede, mere lerede end i Hovedsognet. Mod N. lidt Mose (Stokmose). Gennem det skovløse Sogn gaar Køge-Ringsted Banen.

Befolkning i 1916: 426 (1801: 181, 1850: 280, 1901: 431), boende i 85 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 129 Td.; 25 Gde med 119 og 40 Hse med 10 Td. Hartk., samt 2 jordløse Hse. Ejds. (1916): 1121, deraf Jordv.: 623. Areal: 714 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 16 ha, Rug 65, Byg 85, Havre 61, Blands. til Modenhed 73, Kartofler 8, Foderroer 71; Brak udgjorde 70 ha, Grønfoeder og Græsning 184, Haver o. l. 16, Tørvemoser 11, Skov 2, ubenytt. 2, Vandar. 3. Kreaturhold (1919): 177 Heste, 740 Stk. Hornkv. (deraf 402 Køer), 20 Geder, 61 Faar, 310 Svin (1914: 1302).

I Sognet Byerne: *Farendløse* (Farringløse, c. 1370 Farendløse) med Kirke, Skole, Jærnanest. og Posteksp.; *Tvindelstrup* (1316 Twintelstorp) med Forsamlingshus og Brugsforen Mod SV. *Sneslev Jærnanest.* med Posteksp. — *Prøvegaard*, under Giesegd., 1916: 27,3 Td. H., Ejds. 290, Jordv. 164, c. 157 ha, deraf Ager 149 (et paa Gden 1908 indv. Rekreatiohjem for Kvinder i Handels- og Kontoristforeningen i Kbhvn. nedlagdes 1914).

Farendløse S., een Sognekommune med Hovedsognet, har s. Tingsted og hører under de s. Kredse som dette samt 2. Udskrivningskr. 62. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er en lille romansk Bygning, opf. af Kamp og Kridtsten. Til den oprindl. Kirke hører dog kun den østl. Del af det nuv. Skib, hvortil formodentlig har sluttet sig et nu nedrevet Kor. I sen. Middelald. forlængedes det romanske Skib mod V. (Kridt, Kamp og Munkesten), og der indbyggedes Hvælvinger; ved s. Tid tilføjedes yderligere et Taarn i V. (Munkesten); Vaabenhuset i S., af gule Mursten, er nyt. Altertavlen er fra 1599 med moderne Træfigurer efter Thorvaldsen; Prædikestolen er ny; senromansk Font af rødspættet Kalksten; Stolestader fra 17. Aarh.s 1. Halvdel; sen-gotisk Krucifiks.

I Ringsted Kirke ligger begr. Fru Bente af Farendløse; ogsaa Jep Lauridsen af F. nævnes. Her har altsaa forud ligget en større Gd. I 15. Aarh. boede paa den den sjæll. Adelslægt Gammel, nemlig Henrik Gammel 1407 og 1440, og Per Gammel 1451.

Ingen Gravhøje kendes i Sognet, derimod under Farendløse og Tvindelstrup enkelte Dysser.

Litt. se under Nordrup.

Veterslev Sogn (V.-Høm Km.) omgives af Annekset Høm, Ringsted Lands., Sneselev S. samt Præstø Amt (Tybjerg Hrd.) og Sigersted S., fra hvilke sidste det skilles ved Susaa. Kirken ligger c. 7 km S. for Ringsted. De noget højtliggende og bølgeformede Jorder (højeste Punkt en Bakke N. for Raaen, 53 m), der mod S. og V. sænker sig temmelig brat mod Susaa og de langs Aaen ligg. Enge, er lermeglede og muldrige. Mod SØ. ligger Skoven Raaen. Gennem Sognet gaar Landevejen Ringsted-Næstved; gennem den vestl. Del vil den midtsjæll. Bane komme til at gaa.

Befolkning i 1916: 467 (1801: 264, 1850: 457, 1901: 443), boende i 111 Gde og Hse. Det saml. **Hartk.** (1905): 194 Td.; 29 Gde med 173 og 65 Hse med 21 Td. **Hartk.** **Ejds.** (1916): 1468, deraf **Jordv.** 987. **Areal:** 938 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 36 ha, Rug 49, Byg 125, Havre 101, Blands. til Modenh. 56, Kartofler 5, Foderroer 84; Brak udgjorde 94 ha, Grønfoder og Græsning 289, Haver o. l. 17, Tørvemoser 3, Skov 39, Vandar. 7. **Kreaturhold** (1919): 143 Heste, 714 Stk. Hornkv. (deraf 411 Køer), 17 Geder, 23 Faar, 302 Svin (1914: 849).

I Sognet **Byerne:** *Veterslev* (c. 1370 *Væterslef*), ved Landevejen, med Kirke, Præstegd., Skole, „Sørup Hospital“ (opr. 1720 af Kmhr. Ad. Chrf. Knuth til Knuthenborg, med Pl. for 8 fattige af Sørup Gods), Forsamlingshus (opf. 1896) og Missionshus (1897); *Ømark* (Ødemark); *Skovmark*; *Egebjærg*. *Lille-Veterslev*, Huse.

Hovedgaarden *Sørup* (1387 *Syøthorp*) har c. 74 Td. Ager og Engs H. og 4 Td. Skovsk., **Ejds.** 736,4, **Jordv.** 396,3, c. 389 ha, deraf Ager 309, Eng 25, Skov 44, Mose 2; til Gaarden hører 4 Lejhuse med c. 2 Td. H.

Veterslev S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 64. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er en tidliggotisk Teglstenskirke, der endnu er bevaret i sin fulde Udstrækning med de gl. Gavblindinger i Ø. og V. Sen. i Middelald. er den overhvalvet, og der tilbygg. i V. et Taarn, i S. et Vaabenhus, i N. et Kapel og et Sakristi, alt af Munkesten. Altertavlen fra 1671, med den korsfæstede i Midtfeltet, er et ualm. rigt Billedskærerarbejde af Abel Schrøder d. y.; paa Alterbordet et lille Metalkrucifiks fra 17. Aarh.; formodentlig fra en Ligkiste; Prædikestol fra 1628 med Evangelistbilleder,

senromansk Font af rød- og hvidspættet Kalksten; Stolestader fra Chr. IV's Tid; Malmlysekroner omtr. fra Midten af 16. Aarh. Ved Kirkens Vægge er opstillet en Billedsten over Peder Basse til Sørup, † 1639 (paa den nu fremadvendende Side fremstilles han alene, men efter at han havde giftet sig, 1601, er den blevet kasseret, og i Stedet udhuggedes han paa den nuv. Bagside, der er meget slidt, sammen med sin Hustru Sophie Parsberg), samt andre Ligsten, over Præsterne Søren Olufsen, † 1629, og Jacob Adersen Arp, † 1702, samt over Foged paa Sørup og Ottestrup Sejer Christensen, † 1649. I Korbuen er indmur. en Gravsten over Herredsfoged Jens Clausen Tidemand, † 1755. Paa Skibets Væg en Kisteplade med Gravskrift over Køn Joch. Grabow til Watke, Befalingsmd. paa Borreby, f. 1594, g. m. Anne Stehnow (Steensen) til Sørup, og † paa Sørup ^{22/11} 1667.

Sørup er en meget gl. Gd., som det synes med en højst indviklet Fortidshist. I en Række Breve fra 1376-88 nævnes Jacob Nielsen af Syøthorp, Væbner, der førte 3 Blade i sit Vaaben; Peder Jensen (Sparre) skrev sig 1348 af Syerop, 1398-1404 nævnes Torbern Pedersen af Siøthorp, og 1419 skrev Karl Nielsen sig i Syødrup. Derefter kom Gaarden til Jep Jensen af den paa Keldstrup i Slagelse Hrd. bosatte Slægt. Han skrev sig 1421-36 til Gaarden, der 1453 tilhørte hans Sønner Jens og Per Ibsen; Svoger til dem var maaske Aage Paris, der 1452 kaldes af Sørup i et Vidne af Ringsted Hrd.s Ting. Kort efter kom S. til Chrf. Jensen af Vettterslev, der 1456 skrev sig til S., og den blev nu i mange Tider hans Slægts (Basse) Hovedsæde. Ejerne af denne Slægt var hans Søn Basse Christoffersen, der var Landsdommer i Sjæll., dennes Sønner Chrf. Basse 1527 og Erik Basse, hvis Søn Peder Basse døde 1639 som Slægtens sidste Mand. S. tilfaldt derefter deres Søstre og disses Børn. Chr. IV paatænkte 1642 at købe S. til sin uægte Datter Elisab. Gyldenløve, men Købet kom ikke i Stand, og Gaarden samledes først for en stor Del atter af Køn Jochum Grabow og hans Hustru Anne Stehnow; de boede i alt Fald paa Gaarden, hvor Grabow døde 1667; Enken solgte sin Del (70 Td. H.) 1672 til Ceremonimester Bolle Luxdorph († 1698), der 1674 ogsaa købte de andre Parter (c. 53 Td. H.), som var blevne samlede af Søren Mathiesen, Borger i Kbh. Fra Luxdorph gik S. over til Svigersønnen Kmh. Ad. Chrf. Greve Knuth til Knuthenborg († 1736). Knuths 2. Hustru, Ida Margr. Reventlow, fik ^{2/8} 1743 S. tillige med Rosengd. og Sandbygd. og 7 Kirker (Vettterslev, Høm, Sigersted, Vigersted, Kværkeby, Sandby og Bringstrup) og over 800 Td. H. Bøndergods, i alt 1176 Td. H., opr. til et Baroni *Conradsborg* for sin 3. Søn Conr. Ditl. Friherre Knuth († 1805), sen. Ejer af Rudbjærgs d., Gottesgabe og Fredsholm. Ved Bevill. af ^{20/10} 1796 substituerede denne Baroniet med et Fideikommiss, hvorpaa Gaarden, der atter fik sit gl. Navn, 1798 solgtes for 69,000 Rd. C. til Jens Dahl, som afhændede den til Justitsrd. Heinrich Callisen († 1853); 1828 blev den købt af Thor Muus, hans Søn, Ritm. W. H. Muus ejede den fra 1881 († 1907); hans Enke solgte den 1907 til Fr. Greve Brockenhuus-Schack til Giesegd., han afhændede den 1918 for c. 1,280,000 Kr. til P. Madelung, der s. Aar solgte den til den nuv. Ejer Justus Ulrich (for Ravnstrupgd.). Hovedbygningen, tidl. i 3 Fløje med 2 Stokv., er nu i 1 Stokv. med gl. Kælder, opf. 1909, efter en Brand, af røde Sten i Villastil (Arkt. G. Tvede).

Der har ogsaa i Sognet ligget en anden gl. Hovedgd., som tilh. den Slægt Basse, der i sit Vaaben førte to Vædderhorn. Af denne Slægt var Væbneren Jens Andersen og hans Søn Chrf. Jensen, der henholdsvis 1439 og 1443 skrev sig af Vettterslev. Den sidste synes at have lagt Gaarden under Sørup.

Der vides kun om faa Gravhøje og en enkelt Langdysse, næsten alle sløjfede.

Høm Sogn (*Vettterslev-H. Km.*), Anneks til Vettterslev (fra 1574), omgives af dette, Ringsted Lands. og Sigersted S., fra hvilket det skiller ved Ringsted Aa. Kirken ligger godt 3 km S. for Ringsted. De mod Ø. noget højtliggende, bølgeformede Jorder er omtr. af s. Beskaffenhed som Hovedsognets; højeste Punkt en Bakke S. for Taagehøj, 53 m. Det skovløse Sogn gennemskæres af Landevejen Ringsted-Næstved; den midtsjæll. Bane vil komme til at gaa gennem den vestl. Del.

Befolkning i 1916: 448 (1801: 268, 1850: 395, 1901: 381), boende i 110 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 169 Td.; 31 Gde med 156 og 53 Hse med

13 Td. Hartk. Ejdsk. (1916): 1329, deraf Jordv.: 844. Areal: 785 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 31 ha, Rug 57, Byg 111, Havre 84, Blands. til Modenh. 51, Kartofler 6, Foderroer 84; Brak udgjorde 93 ha, Grønfoder og Græsning 234, Haver o. l. 12, Tørvemoser 3, Vandar. 4. Kreaturhold (1919): 165 Heste, 707 Stk. Hornkv. (deraf 435 Køer), 12 Geder, 12 Faar, 353 Svin (1914: 1182).

I Sognet Byerne: *Høm* (Hømb, 1368 Høøm), ved Landevejen, med Kirke, Skole, Ml. og Andelsmejeri (Lervang); *Lille-Høm*; *Taagehøj*. Saml. af Huse: *Ditlevshøj*, en Saml. Husmandsbrug, opstaaet ved Udstykn. 1906 af Gaarden Ditlevshøj (efter en Brand), og *Ellehøj*. — *Hømgd.* har c. 25,8 Td. H., Ejdsk. 190, Jordv. 132, c. 110 ha, hvoraf godt 2 Eng, Resten Ager; 1 Hus. *Rodstengd.* (c. 13,2 Td. H., Ejdsk. 80, Jordv. 60, c. 58 ha, deraf Eng 3,3, Resten Ager. *Toftegd.* (c. 10,7 Td. H.).

Høm S., een Sognekommune med Hovedsognet, har s. Tingsted og hører under de s. Kredse som dette samt 2. Udskrivningskr.' 65. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er en romansk, hovedsagelig af Kamp, iblandet med Fraadsten og Kridt, opf. Bygn. med halvrund Apsis i Ø.; den er i sen. Middelald. overhvalvet. Ved s. Tid er et Taarn i V. og et Vaabenhus i S. tilføjet, begge af Munkesten. Altertavlen har et moderne Skriftfelt med Nadverordene i en Ramme fra henvend 1700 med Bolle Luxdorfs, † 1698, og Hustru Frederikke Adellers Vaaben; moderne Prædikestol; romansk Granitfont med Buedekoration. Et Krucifiks og en Marie Himmelkroning fra senere Middelald. Udsk. Dør mel. Skib og Vaabenhus fra c. 1550. I Vaabenhuset Gravsten over en Tingskriver i Ringsted Hrd. (Navnet ulæseligt), † 1655; ved nordre Korvæg Gravsten over Christen Tøgersen, Herredsfoged i Ringsted og Tybjerg Hrd., † 1704.

Johannes Skytte de Høøm nævnes 1368 og 1383.

I Sognet har været en Langdysse og enkelte Høje, alle nu næsten forsvundne.

Øde-Førslev Sogn omgives af Annekset Sneslev, Ørslev, Tersløse, Haslev og Teestrup S. samt Præstø Amt (Tybjerg Hrd.), fra hvilket det skilles ved Susaa. Kirken ligger c. 13 km SØ. for Ringsted. De noget højtliggende, gennemgaaende jævne Jorder er for det meste sandmerglede og muldrige, af god Beskaffenhed, dog mod NØ. noget stenede; højeste Punkt SØ. for Simmendrup, 42 m. Gennem Sognet gaar Ringsted-Haslev Vejen.

Befolkning i 1916: 823 (1801: 443, 1850: 597, 1901: 786), boende i 191 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 276 Td.; 53 Gde med 237 og 82 Hse med 21, forsk. Lodder med 18 Td. Hartk., samt 28 jordløse Hse. Ejdsk. (1916): 2223, deraf Jordv. 1445. Areal: 1428 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 33 ha, Rug 137, Byg 201, Havre 155, Blands. til Modenhed 138, Kartofler 7, Foderroer 131; Brak udgjorde 156 ha, Grønfoder og Græsning 385, Haver o. l. 22, Vandar. 4. Kreaturhold (1919): 336 Heste, 1127 Stk. Hornkv. (deraf 687 Køer), 27 Geder, 98 Faar, 797 Svin (1914: 2681).

I Sognet Byerne: *Øde-Førslev* (c. 1370 Førslef), ved Landevejen, med Kirke, Præstegd., Skole, Forskole, Missionshus (Nazareth, opf. 1887), Forsamlingshus. (1903), Øde-F. og Sneslevs Spare- og Laanekasse (opr. 1872; ⁸¹/₈ 1918: Indskud 87,690, Reservef. 4888 Kr., Kontor afvekslende i begge Sogne), Andelsmejeri („Haabet“), Ml., Bryggeri og Vandværk; *Simmendrup* (1572 Simendrop); *Hesselbjerg* (1617 Hestebjerre og saaledes i Matriklerne; Hesselbjerg allerede i Pontoppidans dske Atl.); *Levetofte* (1415 Leuetoftæ). Saml. af Hse: *Førslev Eng-have*, *Førslev Tuerum*, *Levetofte Hestehave*.

Øde-Førslev S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Haslev og hører under Retskr. Bregentved-Gißselfeld Birk, Politkr. Køge Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., Præstø Amts 3. Forligskr. og 2. Udskrivningskr.' 119. Lægd. Kirken tilhører Stamhuset Giesegaard.

Kirken er opf. i romansk Tid fortrinsvis af Faksekalk, men i Tidens Løb stærkt ombygget. Allerede tidlig, maaske endnu i 13. Aarh., udvidedes Skibet mod V. og Koret mod Ø., og i 14. Aarh. er Kirken blevet overhvalvet (to Fag i Koret). I seneste Middelald. tilføjedes endelig et Taarn i V., et Vaabehus i S. og et Sakristi i N., alle Tilbygn. fortrinsvis af Munkesten. Kirken er undergaaet en omfattende Istandsættelse 1876, hvorved Skibet skalmuredes med Munkesten. Udsk. barok Altertavle fra Chr. IV's Tid, hvis oprindl. Maleri for nylig er genindsat paa sin Plads; Prædikestol i Barokstil med udsk. Evangelistbilleder; romansk Granitfont. I Skibet et Krucifiks fra c. 1450. Den ene Klokke er fra 14. Aarh. I Vaabehuset er indmur. 4 Ligsten over Præsterne Herman Mikkelsen, † 1555, Mikkil Hermansen, † 1561, Claus Pederen Nelde, † 1718, og Jens Bruun, † 1747, i Koret over Præsten Niels Hermansen, † 1603 (denne Sten er den oprindl. Alterbordsplade, i hvilken Gravskriften er hugget tværs over den lille, løstligg. Plade, som dækkede over Relikviegemmet, men som nu er borte), og i Taarnet over Præsten Peder Sørensen, † 1659.

Peder Pedersen i Førslev i Ringsted Hrd. nævnes 1389.

I *Simmendrup* har ligget en Hovedgd., hvor efter Slægtbøgerne de Skavers Stamfader Hr. Hans Skave boede. Aar 1374(?) ejedes den af Rasmus Botzendal af „Sæmmydrop“; 1584-86 beboedes den af Fru Maren Fikkens og hendes Svingerson Jens Gyntelberg; Fru Maren havde 1579 faaet den i Forlening af Kronen.

Under Øde-Førslev og Levetoftte har der været en halv Snes Dysser; fredl. er ved Øde-Førslev en Runddysser og to Langdysser; den ene af disse, 42 m lang, kaldes *Maglehoj*.

Sneslev Sogn, Anneks til Øde-Førslev, omgives af dette, Ørslev og Farendløse S., Ringsted Lands., Veterslev S. og Præstø Amt (Tybjerg Hrd.), fra hvilket det skilles ved Susaa. Kirken ligger c. 9 km SSØ. for Ringsted. De noget højtliggende og bakkede Jorder er noget lettere end i Hovedsognet, men ret muldrige. Fra flere Punkter (højeste Punkt ved Møllen N. for Hjelm-sømagle) er der ret vide Udsigter over den omliggende Egn. Gennem Sognet løber Lilleaa mod SV. ud i Susaa; to smaa Skove hører til Eskilstrup. Gennem Sognet gaar Landevejen Ringsted-Haslev; det nordvestl. Hjørne berøres af Køge-Ringsted Banen.

Befolkning i 1916: 683 (1801: 417, 1850: 555, 1901: 644), boende i 141 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 292 Td.; 33 Gde med 239 og 67 Hse med 20, forsk. Lodder med 33 Td. Hartk., samt 29 jordløse Hse. Ejds. (1916): 2352, deraf Jordv.: 1564. Areal: 1540 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 54 ha, Rug 129, Byg 202, Havre 152, Blands. til Modenhed 120, Kartofler 8, Foderroer 119; Brak udgjorde 162 ha, Grønfoder og Græsning 482, Haver o. l. 29, Tørvemoser 2, Skov 30, ubenytt. 2, Vandar. 6. Kreaturhold (1919): 301 Heste, 1293 Stk. Hornkv. (deraf 732 Køer), 37 Geder, 59 Faar, 561 Svin (1914: 1904).

I Sognet *Sneslev Kirke* (c. 1370 Sneslef), ved Landevejen paa Fredsgaarde Mark, og Byerne: *Hjelm-sømagle* (c. 1370 Hjalmsjø) med Fattiggd., hvori tillige Alderdomshjem, for Øde-Førslev og Sneslev Kommuner (opf. 1879, Pl. til 8 fatige og 12 alderdomsunderst.) og Andelsmejeri (Brodal); *Almstoft* (1320 Almstoftæ); *Horsetoft* (ogsaa kaldet Aastoft, c. 1370 Horsetoftæ); *Fredsgaarde*

(1430 Fretsgarth) med Skole, Forskole, Lægebl. og Brugsforen. Desuden *Bar-mose Hse, Raabjærg Hse, Lillevang Hse* med Eskilstrup Ml. og *Kalvehave Hse* med Ml. (Sneslev Jærnbane-st. med Posteksp. ligger i Farendløse S.).

Hovedgaarden *Eskilstrup* (1328 Eskilstorp) har 68,5 Td. H., Ejdsk. 510, Jordv. 357,8, c. 349 ha, deraf Ager 300, Eng 39; 3 Hse. Skovene har c. 4 Td. H. (Ejdsk. 23), c. 29 ha; Bøndergodset, der ligger i Sneslev, Øde-Førslev og Farendløse S., har c. 17 Td. H. (Ejdsk. 120,7). — *Hjelm sømaglegd.* (c. 10,5 Td. H.).

Sneslev S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., og Amtets 5. Forligskr., men i øvrigt under de s. Kredse som Hovedsognet samt 2. Udskrivningskr. 60. Lægd. Kirken tilhører Ejeren af Eskilstrup.

Kirken er opf. i romansk Tid af Faksekalk og Kamp. Af den oprindl. Kirke staa dog nu kun Skibets Sidemure og muligvis Undermurene fra et oprindl. Vesttaarn (nu Skibets Vestfag). I sen. Middelald. er Kirken blevet overhjulvet, og der tilbyggedes et nyt Vesttaarn; endvidere nedrev man Koret og forlængede i Stedet Skibet et Fag mod Ø., og der tilbyggedes et Vaabenhus og et Sakristi i N. Tilbygningerne er opf. af Munkesten iblandet med Faksekalk. Kirken er 1890-91 under Ledelse af H. Kampmann underkastet en grundig Restaur., hvorved den saa vidt muligt er blevet ført tilbage til sit oprindl. Udseende. Ved s. Lejlighed fandtes Kalkmalerier fra 15. Aarh., som dog var saa medtagne, at de ikke kunde bevares. Smuk udsk. Altertavle fra 1613 med Birte Skave til Eskilstrup og hendes Mand Niels Krabbe til Vegholms Vaaben; den er et Næstvedarbejde ligesom den lidt ældre Prædikestol; gotisk Kalkstensfont med forgyldte Bueslag; Stoleværk fra c. 1650. I Koret et Krucifiks fra før 1300. Indgangsdør fra 1609. I Taarnets Vestgavl er 1896 i Vinduet indsat et Glasmaleri efter Tegn. af C. N. Overgaard. Den ene Klokke er støbt i 14. Aarh. af Olaus Henrici Kægge. I Taarngulvet ligger mønstrede Gulvfliser fra c. 1300. Ved Korvæggen Gravsten over Mourids Skave til Eskilstrup, † 1532, samt endnu en Sten, hvor han fremstilles i Legemsstørrelse sammen med sin Hustru Eline, † 1559, og deres Datter Anne, † 1560; endvidere Sten over Herluf Skave til Eskilstrup, † 1583, og Hustru Anna Brahe, † 1590. I 1895 optoges af en Kælder, som var indrettet under Sakristiet af Justitsrd. Astrup, og hvor der stod fl. Kister, en Gravsten af sort Kalksten over Ditlev Holck, † 1633, og hans 2 Hustruer; den ligger nu i Taarngulvet. Alle Sten er prægtige Billedsten. En sjælden Pengetavle fra sen. Middelald. er nu i Nationalmus. — Paa Kirkegaarden er 1893 opf. et Ligkapel. — Kort efter Reformat. blev Kirken bestemt til Nedbyrdn., uden at denne Bestemmelse dog kom til Udf. (1556 tales om Sneslev øde Kirke ved Eskilstrup).

Eskilstrup — if. Navnet opstaaet af en nedl. Bondeby — er en gl. Hovedgd., som 1328 tilhørte Oluf Nielsen, 1334 Niels Jensen (Hvidding), † 1381, 1363 Niels Olsen, 1382 Oluf Grubbe og sen. i lange Tider Fam. Skave, nemlig Hr. Jens Skave 1400, Hr. Niels Jensen Skave, Landsdommer i Sjæll., 1446-51, Herluf Skave 1463-1505, Mourids Skave, † 1532, Herluf Skave, Landsdommer i Sjæll., † 1583 som Slægtens sidste Mand. Dennes Datter Birgitte († 1636) overlod sin Svigersøn Ditlev Holck († 1633) Gaarden, som Enken 1647 solgte til Niels Parsberg, der 1664 skødede den til Otto Rantzau til Bollerup. Denne solgte den 1669 til sin Moder Ide Skeel, Enke efter Fr. Rantzau til Asdal, hvorefter den af Margr. Rantzau til Skabersø i Skaane skødedes 1688 til Fr. Thott, efter hvis Enkes, Helvig Sophie Sehesteds Død den (Hovedgaardstakst 49 Td. H.) 1728 gik over til Sønnen Ove Thott. Siden ejedes den af V. Berregaard, sen. Kmhr. og Gehejmerd. († 1769), der 1747 solgte den til Grev A. G. Moltke, som atter afhændede den (Hovedgaardst. og Bøndergods 287 Td. H.) 1751 til P. Neergaard til Ringsted Kl. Denne solgte den 1755 til sin Svoger Joh. Saabye, der opbyggede Hovedbygningen af Bindingsværk og i det hele gjorde en Del for Ejendommen, men sen. afhændede den til Justitsrd. J. Astrup, der 1790 solgte den for 57,000 Rd. til Fr. Holger Barner, i hvis Families Besiddelse den sen. er forbleven. Nuv. Ejer er Kmhr. H. S. V. Barner. — Hovedbyggn. er efter en Brand 1847 opf. i 1 Stokv. af røde Sten; Avlsbygningerne er nyopf. efter en Brand 1912.

Byen *Fredsgaarde* har tidl. været en Hovedgd. (under en af Gdene i Byen er der en af røde Munkesten bygget Kælder, omtr. 9 m lang og over 5 m bred med henvend 1 m tykke Mure). Blandt Indskriverne til Skjoldefrisen i Ringsted Kirke staa „Fru Giise af Fredsgaarde“. Sen. var den et Len under Rosk. Bispestol. Af Lensmændene

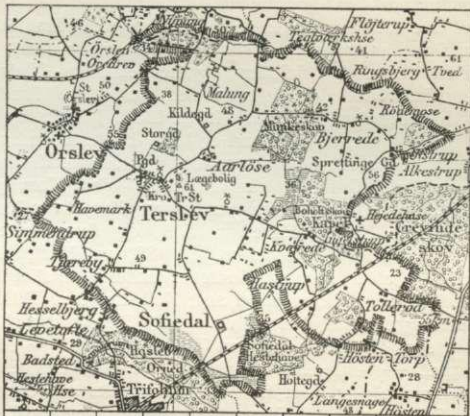
nævnes Lasse Henriksen (Fikkese) 1430, Saxe Pedersen 1436 og 1457, Peder Falster 1459, Henr. Meinstrup 1464, Anders Nielsen 1475, Palle Daa 1502. Senere var Lenet en Tid lang knyttet til Landsdommerembedet, men blev 1585 mageskiftet fra Kronen til Niels Parsberg; 1630 tilh. Ejendommen Fru Anne Hansd. til Sandbygd., der da pantsatte den til Knud Gyldenstjerne, men 3 Aar efter solgte den til Peder Basse. (Om Fredsgaarde se D. Mag. 3. R. III p. 233, og Repholtz, Beskr. over Baroniet Stampenborg, Kbh. 1820, p. 40, 87, 91).

Aar 1320 nævnes Hastanus af *Almstofte*. — I *Horsetofte* boede 1390 en anset Frue Gertrud Grubbe, Enke efter Hr. Erik Barnumnsen af Skarsholm. — Ved Hjelmsømagle skal der have været en Ruin, vistnok af Hovedgaarden *Hjelmsøgd.*; der er fundet Munkesten. — Eskilstrup Mølle er tidligere blevet kaldet Tvindelstrup Ml.; ved Almstofte har ogsaa været en Vandmølle.

En Bylov for Snesev, fra 1649, er trykt i P. Bjerger og Th. Søegaards Dske Vider og Vedtægter, I p. 172 flg.

Der har især i Sognets nordl. Del været fl. Dysser og Stengrave samt et Par Gravhøje, men det meste er nu sløftet el. forstyrret. NØ. for Fredsgaarde ligger den fredl. Gravhøj *Lodnehøj*, omsluttende en udgravet, dobbelt Jættestue, hvis to Kamre tils. er c. 16 m lange og hver har en 8 m lang Gang; Dækstenene mangler. Ved Eskilstrup et Dyssekammer med kolossal Dæksten.

Terslev Sogn, det største i Herredet, omgives af Annekset Ørslev, Øde-Førslev, Haslev og Freerslev S. samt Præstø Amt (Fakse og Bjæverskov Hrd.). Kirken ligger c. 14 km SØ. for Ringsted og 17 km SV. for Køge. De gennemgaaende jævne og højtliggende Jorder — højeste Punkt, 61 m, ved Terslev By med trig. St. — er for det meste lermuldede. De smukke Skove giver ved deres spredte Beliggenhed Egnen en rigt afvekslende Natur (Munkesk., Boholt Sk., Overdrevs Sk., Hestehave, Onterød, Bøgvad Vænge, Ulstrup Lund, Storgaard Sk., Kværede Vænge, Torpesk. m. m.). Gennem den sydøstl. Del gaar den sydsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 1730 (1801: 871, 1850: 1276, 1901: 1453), boende i 339 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 561 Td.; 83 Gde med 493 og 200 Hse med 53, forsk. Lodder med 15 Td. Hartk., samt 5 jordløse Hse. Ejds. (1916): 5123, deraf Jordv.: 3154. Areal: 3818 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 130 ha, Rug 234, Byg 287, Havre 381, Blands. til Modenhed 476, Kartofler, 24, Foderoer 355; Brak udgjorde 352 ha, Grønfoeder og Græsning 996, Haver o. l. 65, Skov 367, Vandar. 12. Kreaturhold (1919): 673 Heste, 2634 Stk. Hornkv. (deraf 1462 Køer), 90 Geder, 263 Faar, 1074 Svin (1914: 4512).

I Sagnet Byerne: *Terslev* (c. 1370 Therslef) med Kirke, Præstegd., Skole, Forsamlingshus (opf. 1886), Lægebl., Ml., Kro, Kbmdshdl., Brugsforen. og Andelsmejeri (Tøpkilde); *Aarløse* (c. 1440 Ørløse) med Skole; *Bjærgede* (1617 Bierredt) med Bryggeri og Ml.; *Ulstrup* (12. Aarh. Vlistorp) med Kbmdshdl.; *Kværede* (1617 Querridt); *Tollerød* (c. 1370 Tholruthæ) med Skole; *Hastrup* (kaldet Tue-Hastrup, c. 1370 Hastorp); *Tjæreby* (1421 Thiæræby) med Spare- og Laanekasse for Terslev S. og Omegn (opr. 1875, ²¹/_a 1918: Indsk. 77,927, Reservef. 3908 Kr.);

en Del af *Høstentorp* (det øvrige i Freerslev S., 1355 Høstendhorp) med Kbmds-hdl. Saml. af Hse: *Terslev Overdrev*, *Terslev Havemark*, *Malung*, *Rødemose*.

Hovedgaarden *Sophiendal*, under Grevsk. Bregentved, har 65,6 Td. H., Ejdsk. 533, Jordv. 383; c. 399 ha, deraf Ager 326, Eng 42, Mose 10. — Andre større Gde: *Storgaarden* (Arvefæste under Gieseugd.) har 17,8 Td. H., Ejdsk. 160, Jordv. 95; c. 126 ha, deraf Ager 110, Eng 13. *Trondekildegd.* (i Tjæreby) har 12,3 Td. H., Ejdsk. 78, Jordv. 56, c. 55 ha, deraf Ager 51. *Aarløsegd.* (1916: 16,6 Td. H., Ejdsk. 130, Jordv. 85, c. 110 ha).

Terslev S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Haslev og hører under Retstr. Bregentved-Gissfeld Birk, Politikr. Køge Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., Præstø Amts 3. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 120. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er opf. i romansk Tid af Faksekalk, men er allerede i 13. Aarh. blevet underkastet en betydelig Ombygning i Munkesten. Skibet blev forlænget mod V., Koret ombyggedes helt, der opførtes Stræbepiller rundt om hele Kirken, og den overhvalvedes sandsynligvis ved s. Lejlighed; paa Korets Sydside en tilmuret Præstedør fra denne Tid. I sen. Middelald. tilføjedes i V. et Taarn og i N. et Sakristi af Munkesten, hvorimod Vaabenhuset i S. hidrører fra en nyere Tid. I nyeste Tid er det Indre blevet oppudset. Alterbilledet (Christus gør den blinde seende) er et Maleri fra 1866 af C. Schleisner (i en samtidig Ramme); barok Prædikestol med godt udsk. Evangelistfelter; romansk Granitfont. I Sakristiet, der har været Gravkapel for Gieseugd.s Ejere, er indsat Mindesten over Fr. Chr. Greve Schack til Gieseugd., † 1790, hans to Hustruer og Børn, samt over Overhofm. Joh. L. Brockenhuus, † 1830. — Paa Kirkegaarden 3 gl. Ligsten, hvoraf en middelalderl. over „Kirkens Vogter“ Didrik Pedersen, † 1519, og en anden over Præsten Joh. Allesius (Allesen) Skaane, † 1694.

Sophiendal, tidl. kaldet *Stengelstrup* (1135 Steenkelstorp), er opstaaet af de to Byer Stengelstrup og Øed, som Fr. IV lod nedbryde, og hvis Jorder han indrettede til Rytterkobler; sen. blev de oprettede til en Hovedgd., der henlagdes under Bregentved og fik det nuv. Navn. Forpagterboligen er opf. 1761-67. Det var her, at Grev A. G. Moltke i 1763 først indførte den saakaldte „Kobbeldrift“ eller den „holstenske Drift“ (se Hist. Aarb. f. Sorø A. 1917, p. 95 flg.).

Nicholaus Pauli dictus Fynkkæ de Therszlef nævnes 1363; Johs. Cusæ de T. paa Vald. Atterd.s Tid. — Tæt ved Skellet af Storgaard Skov ligger et næsten helt sløjft Voldsted; Borgpladsen har været rundagtig (c. 20 m i Diam.) og omgivet af Grave. Der synes ogsaa at have været en anden Borgbanke, i alt Fald fandtes Munkesten tæt ved.

Der har især mod SØ. i Sognet og under Storgaarden været fl. Dysser, men næsten alle er nu sløjfede. Ved Terslev er 1911 fremdraget det største hidtil kendte Sølvfund fra Vikingetiden, i alt 6,5 kg, best. af Skaale, Hals- og Armringe, Kæde, Hængesmykker etc. samt talrige hele og overskaarne Mønter, hovedsagelig fra 10. Aarh., mest arabiske, enkelte danske og vesteuropæiske; alt laa i en Dyng, c. 1 m under Jorden.

Litt.: J. V. Christensen, Skildr. fra T. Sogn, i „Tider og Skikkelser i Midtsjæll.s Hist.“ III, 1912. — Ingvor Ingvorsens Fortællinger om gl. sjæll. Bondeliv; ved H. Us-sing, Kolding 1918 (Forf. havde hjemme i Ulstrup).

Ørslev Sogn, Anneks til Terslev, omgi-ves af dette, Øde-Førslev, Sneslev, Fændløse og Nordrup S. samt Præstø Amt (Bjæverskov Hrd.). Kirken ligger c. 11 km SØ. for Ring-sted og 19 km SV. for Køge. De navnlig i den østl. Del noget højtliggende Jorder (højeste Punkt Bjærgbakke, 55 m) er omtr. af samme Beskaffenhed som i Hovedsognet. Mod V. en Del Eng (Ørslev Enghaver), delvis træbevokset. Gennem den nordl. Del af Sognet gaar Køge-Ringsted Banen.

Befolkning i 1916: 639 (1801: 414, 1850: 550, 1901: 684), boende i 141 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 240 Td.; 39 Gde med 221 og 77 Hse med 19 Td. Hartk., samt 19 jordløse Hse. Ejdsksk. (1916): 2128, deraf Jordv. 1336. Areal: 1414 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 59 ha, Rug 99, Byg 163, Havre 166, Blands. til Modenhed 128, Kartofler 7, Foderoer 122; Brak udgjorde 153 ha, Grøn-foder og Græsning 422, Haver o. l. 25, Tørvemoser 6, Vandar. 4. Kreaturhold (1919): 283 Heste, 1014 Stk. Hornkv. (deraf 597 Køer), 12 Geder, 87 Faar, 432 Svin (1914: 1383).

I Sognet Byerne: *Ørslev* (c. 1370 Øtherslef) med Kirke, Skole, Forsamlingshus, Filial af Banken for Ringsted og Omegn, Kbmtdshdl., Brugsforen., Andelsmejeri (Espeskov), Afholdshotel, Cementstøberier, Savskæreri, Ml. og Bageri samt Vandværk, Jærnbanest. og Posteksp.; *Kagstrup* (1397 Xaxtorp). Saml. af Hse: *Ørslev Oredrev, Nyhuse, Kassebækshuse*.

Hovedgaarden *Ottestrup* (1421 Otetorp), under Stamh. Giesegd., har c. 42,3 Td. H., Ejdsksk. 322, Jordv. 245,5; c. 229 ha, deraf Ager 197, Eng 28. — *Ørslevgd.*, c. 16,2 Td. H., Ejdsksk. 125, Jordv. 90, c. 91 ha, deraf Mose henved 5, Resten Ager.

Ørslev S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Ringsted og hører under Rets- og Politikr. Ringsted Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Sorø Skatte- og Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., 5. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 61. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er opf. i romansk Tid af Faksekalk, men af den oprindl. Kirke staar kun Skibet tilbage, der i sen. Middelald. overhvalvedes og efter Korets Nedrivn. forlængedes mod Ø. omtr. til sin dobbelte Længde (i alt 4 Fag). Desuden tilføjedes i s. Periode et Taarn i V. (af Munkesten, i de nedre Partier afstribet med Faksekalk) og et Vaabenhus i S. (ogsaa Munkesten). Altertavlen er et anseligt Billedskærerarbejde fra Beg. af 17. Aarh. og bærer Jens Falster, † 1600, og Anne Baden til Ottestrups Vaaben; i Midtpartiet et Maleri (Chr. i Getsemane) fra 1855 af C. Schleisner; smuk Alterkalk med tilhør. Disk, skænk. af Anne Baden; cylindrisk Prædikestol fra 18. Aarh.; romansk Granitfont. Ved Vaabenhuset Ligsten over Forpagter paa Ottestrup W. H. Schumacher, † 1823, og Hustru f. Hendorff.

Ottestrup er if. Navnet opstaaet af en Bondeby. Alt 1421 nævnes dog Jacob Nielsen „de Otetorp“, og 1439-72 skrev Laurents Saxesen (Basse) sig dertil; i 16. Aarh. tilhørte den Hans Lauridsen (Baden), † 1566, hvis Datter Anne ægtede først Jens Falster, † 1600 paa Ottestrup, siden Eustachius v. Thümen, Fr. II's Staldmester, † 1612. Efter Fru Annes Død kom Ottestrup til Køn Joch. Grabow, som ejede den 1638, men snart efter maa have afhændet den til Verner Parsberg, som 1640 solgte den til Fru Berte Vind, Otte Termoes Enke. Hun skødede den til Børge Rosenkrantz til Ørup, og han solgte den 1657 til Ove Juul til Villestrup, som 1668 afhændede den til Fru Ide Skeel, Enke efter Fr. Rantzau til Asdal. Sen. ejedes den af Baron Niels Trolle, hvis Arvinger lod den sælge ved Auktion 1715 til Chr. C. Gabel til Giesegd. for 8780 Rd. D. C. (Hovedgaardst. 23, Bøndergods 112, Kirkejord og Kirketiende 63 Td. H., altsaa c. 44 Rd. pr. Td. H., hvad der var meget lidt; men Gaarden var dengang ogsaa meget forfalden). Senere er den bleven under Giesegd. (se p. 140). Forpagterboligen er i 1 Stokv. og opf. omtr. midt i 18. Aarh.

I *Ørslev* har forud ligget en Kronen tilh. Hovedgd., der med Gods og Mølle var pantsat til Hr. Fikke Moltke, som 1387 oplod Kong Oluf sit Pant mod Vederlag i Solte. Aar 1392 skrev Oluf Friis sig „de Ødersløff“.

Kun enkelte Dysser og en Gravhøj, alle nu ødelagte, kendes i Sognet.

Haslev Sogn (*H.-Freerslev Km.*) omgives af Annekset Freerslev, Terslev, Øde-Førslev, Teestrup og Ø.-Broby S. samt Præstø Amt (Fakse Hrd.). Kirken ligger c. 17 km SØ. for Ringsted og omtr. ligesaa langt NØ. for Næstved. De noget højtliggende og særlig mod Ø. noget bakkede Jorder (Trolldhøj, c. 75 m) er overvejende sandmuldede. C. $\frac{1}{3}$ af Arealet er dækket af Skov, der ligger mod

N. og SØ. (Haslev Orned Sk., c. 280 ha, samt Skovene omkr. Bregentved, Bregnemade Sk. og Dyrehaven, der ligger saa vidunderlig smukt i det smaabakkede Terræn, vekslende med de talrige Engstrækninger og Smaasøer, deribl. Ulse Sø (c. 50 ha) og Ejlemade Sø (25 ha)). Den smukke Natur og Haven ved Bregentved drager en Mængde Besøgende til sig. Gennem Sognet gaar Landevejen Ringsted-Haslev-V.-Egede og den sydsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 4662 (1801: 593, 1850: 918, 1901: 3124), boende i 718 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 340 Td.; 70 Gde med 307 og 387 Hse med 33 Td. Hartk. Ejds. (1916): 11,560, deraf Jordv.: 3279. **Areal:** 2301 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 52 ha, Rug 129, Byg 188, Havre 160, Blands. til Modenhed 174, Kartoffler 11, Foderroer 156; Brak udgjorde 177 ha, Grønfoer og Græsning 481, Haver o. l. 124, Tørvemoser 4, Skov 422, ubenytt. 3, Vandar. 98. **Kreaturhold** (1919): 462 Heste, 1278 Stk. Hornkv. (deraf 810 Køer), 46 Geder, 88 Faar, 589 Svin (1914: 2221).

I Sognet Byen *Haslev* (paa Stedet kaldet Hasle, indtil Jærnbanen gennemførte Haslev; 1135 Hasleuæ, c. 1370 Haslæ) — 1916: 547 Gde og Hse og 3727

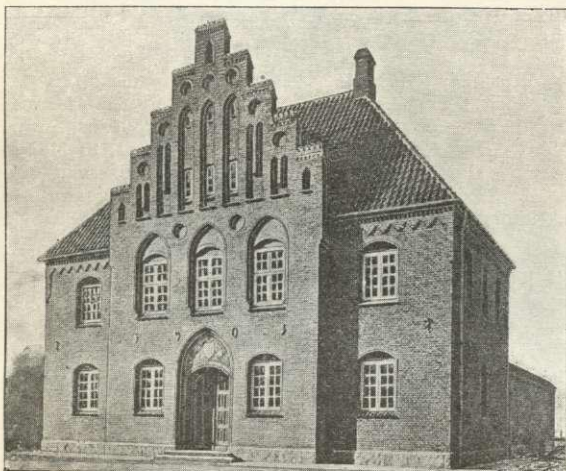
Indb. (1901: 2546, 1911: 3668 med bl. a. flg. Erhverv: Landbr. 397, Mejeri 113, Haandv. og Ind. 1138, Handel o. l. 629, Transp. 222, Tyende o. l. 188, immat. Virksomh. 636, Rentenyd. 165) —, en købstadlignende Landsby med mange ret anseelige, teglhængte Huse og brolagte el. makadamiserede Gader, som den mel. Stationen og Kirken gaaende Jærnbangade, der med sine mange store Butikker og sin elektr. Belysning har helt Købstadspræg, Vesterg., Østerg., Nørreg., Nyg., Enighedsvej, Sønderg., Bredg., Allég., Sophiendalsvej o. fl. Dens stærke Opkomst i vor Tid skriver sig fra Banens Aabning 4. Okt. 1870; før den Tid var den en alm. Landsby (Hasle). Byen har Kirke, Præstegd., Missionshus (Bethesda, opf. 1894), Ting- og Arresthus — for Retskr. Bregentved-Gisselfeld Birk, idet Tingstedet fra $\frac{1}{2}$ 1906 flyttedes hertil fra Vester-Egede —, opf. 1905, Arkt.

Efter Generalstabens Eleverisen 1919.

1 Bibliotek	Mejeri	10 Jærnbanehotel med	13 Kirke
2 Stineslagter		Teater	19 Missionshus (Bethesda)
3 Gasværk		11 Toldkontrol	20 Teknisk Skole
4 Højspændingsværk		12 Sparekasse f. Grøsk	21 Amtssygehus
5 Banegaard		Bregentved og Omegn	22 Kommuneskole
6 Posthus		13 Ting- og Arresthus	23 Præstegaard
7 Apotek		14 Politistation	24 Hotel „Akselhus“
8 Dommerkontor		15 Fortsættelsesskole	25 Sparekasse (Sjæll.)
9 Haandværker- og Landbobank		16 Landbrugsskole	Bondestands)
		17 Seminarium	26 Haslev Bank
		27 Gymnasium	

F. C. C. Hansen, i to Stokv. med fremspringende Midtparti med blindingspriedet Trappegavl, Politistat., stor Kommuneskole (opf. 1896), Kontrolskole (opr. 1914), Gymnasium (indv. ²⁶/₁₀ 1916), statsanerkendt Seminarium (opr. 1905), Indre Missionshøjskole (opr. 1891, Bygn. opf. af Arkt. O. Beck, ejet af et A/S), Husholdningskole (opr. 1908), indremissionsk Landbrugsskole (opr. 1904), udvidet Højskole, opr. 1917 med Lokaler i den gl. Realskole, teknisk Skole, Handelsskole, Amtssygehus (opf. 1915, Arkt. F. C. C. Hansen), Folkesanatorium, aabnet ⁵/₁₂ 1903, opr. af Nationalforen. til Tuberkulosens Bekæmp., med Pl. for 24 Kvinder (Bygningen opf. i Udkanten af Haslev Nordskov, i to Stokv. i Palæstil, Arkt. B. og V.

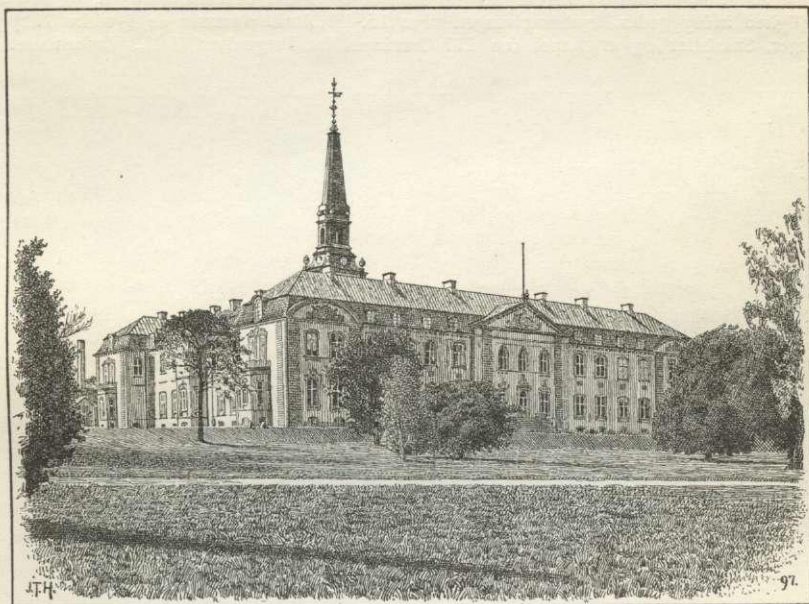
Haslev Tinghus.

Ingemann, se „Archit.“ V p. 181 flg. og VI p. 141 flg.), Apotek (opr. 1894), Alderdomshjem, Børnehjem, Kristl. Hjem for u. Md. og for u. Piger, Badeanst. (opf. 1902), Brandst. (1920), Sparekasse for Grevsk. Bregentved og Omegn (opr. 1882, ³¹/_a 1918: Indskud 4,107,914, Reservef. 134,238 Kr.), Haslev Bank (opr. 1894, ³¹/_s 1919: Aktiekap. 200,000 Kr., Indskud 6,900,473, Reservef. 211,087 Kr.), Haandværker- og Landbobank (opr. 1907, Aktiekap.

100,000 Kr., ³¹/₁₂ 1918: Indskud 594,010, Reservef. 21,511 Kr.), Kontor for den sjæll. Bondestands Sparekasse, Markedsplads (aarl. 4 Markeder med Heste og Kreat.), komm. Gas- og Vandværk (anl. hhv. 1899 og 1908), to Elektricitetsværker (det ene anl. 1908 af et A/S, det andet, Højspændingsværk, 1912, for c. 1,733,000 Kr. af A/S „Sydsjællands Elektricitetsv.“ til Forsyning af Midt- og Sydsjæll.), Gæstgiveri, Hoteller (deribl. Jærnbaneh. med Teater), fl. store Kbmshdrl. og industr. Anlæg, deribl. Herregaards-Andelsmejeriet „Trifolium“ („The Danish Estates Butter Factory“, grl. 1900, en S sammenslutn. af c. 100 Herregde i Omegnen), et andet Andelsmejeri, et Andelssvineslagteri med Ægpackeri (grl. 1896, slagter aarl. c. 30,000 Svin), Dampsavværk, Lervarefabr., Cementvarefabr., flere Maskinværksteder, Orgelfabr., Mineralvandsfabrikker, 3 Boghandler, Bogtrykkerier m. m.; der udgives „H. Folketid.“ og „Venstres Folkebl.“ (begge tr. i Ringsted), „H. Avis“ og „H. Social-Demokr.“ (begge tr. i Næstved). Byen har Jærbanestation (19¹⁸/₁₉ befordredes fra H. 77,973 Rejsende; s. Aar ankom til H. 24,739, afgik fra H. 23,750 Tons Gods), Postkontor (opf. 1917) og Telegrafst. samt et Toldkontrolsted, (fra 1897) under Køge Toldsted, og er Sessionssted for Lægd. 115-23 og 125 af 2. Udskrivningskr. — Desuden Byen *Troelstrup* (c. 1370 Thruwelstorp) med Ml., Kbmshdrl. og Teglv. Saml. af Hse: *Lysholm*, (*Øverste Række* og *Nederste Række*) med Skole og Ml., *Snagen*, *Johansgade*.

Hovedgaarden *Bregentved* (1410 Brægnethwet), Hovedsædet i Grevsk. af s.

Navn*), har c. 87,3 Td. H., Ejds. 1600, deraf Jordv. 416, c. 445 ha, deraf Ager 320, Eng 44, Gaardspl., Have og Park 82. Den til Dels nye Hovedbyggn. er opf. 1887-91, Arkt. Axel Berg, i Rokokostil af afskurede og hvidtede Mursten med Sandstensdekorationer og med Mansardtag, dækket dels med blaa glaserede Tegl, dels med Kobber. Den bestaar af 3 sammenbyggede, 2 Stokv. høje Fløje, hvoraf den nordre, den saakaldte „Kirkefløj“, er bevaret fra den gl. Bygn. paa Gr. af det prægtige, i rig Barokstil udstyrede Kapel, som findes i 2. Stokv. Af de to andre Fløje danner Østfløjen Hovedfaçaden ud til Haven; over Sydfløjen, hvori Indkørslen og Vestibulen findes, er der paa Indersiden opf. et Port-

Bregentved.

taarn med kobberdækket Spir (c. 44 m højt). Til den indre Udstyrelse af Slottet er der anvendt rigelig af Stukdekorationer (for en Del modell. af Billedhugger F. Hammeleff). Til Hovedbygningen slutter sig et andet Bygningskompleks, best. af Stalde, Ladebygninger, Økonomihuse, Funktionærboliger osv. Hovedbygningen ligger paa en Terrasse ud mod den smukke Have, der sammen med Lystkoven udgør over 80 ha. Se nærmere om Bygningerne og Haven p. 153. — *Troelstrupgd.* (c. 11,5 Td. H.), *Statafgd.*

Haslev S., een Sognekommune med Annekset, har Tingsted i Haslev og hører under Retskr. Bregentved-Gisselfeld, Politikr. Køge Kbst. m. m., Roskilde Amt-

*) Til *Grevskabet Bregentved* hører Hovedgdene Bregentved, Sophiendal, Turebyholm, Juelinge, Tryggevælde, Alslevgd. og Marienhøj samt Avlsgdene Turebylille, Holtegd., Ulsegd., Rødehus og Sprettingegd. Det har tils. 1177 Td. H. af alle Slags, hvoraf fri Jord c. 804, Bøndergods c. 276 og Skov 97. Dets saml. Areal udgør c. 3300 ha (Ejds. c. 6,013,900 Kr.), Skovarealet c. 2760 ha (Ejds. 1,987,500 Kr., Bøndergodsets Ejds. 2,896,900 Kr.). Grevskabet ejer i Bankaktier 63,400 Kr., i Fideikommiskapitaler c. 7,794,100 Kr. Med Godset er forbundet Legatkapitaler paa i alt c. 562,100 Kr., der for største Delen anvendes til velgørende Øjemed.

stuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., Præstø Amts 3. Forligskr. og 2. Udskrivningskr.' 122. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirkens Bygningshist. med dens mange Udviklingsstadier illustrerer Byens egen Vækst gennem Tiderne. Den nuv., meget anelige og sammensatte Bygn. er vokset op af en lille romansk, af Faksekalk opf. Kirke, der havde en halvrund Apsis i Ø., men hvoraf nu kun Dele af Nordmurene er bevarede, især i Hj. mel. det senere Kor og Skib. Endnu i romansk Tid udvidedes det oprindl. Skib med Kalk og Kridtsten lidt over 4 m mod V., hvor den endnu i Taarnmuren bevarede Vestgavl byggedes, muret i Sildebensmønster med vekslende Munke- og Kridtsten; ved s. Lejlighed er Koret forlængt og Apsis nedbrudt. Mere omfattende var dog de gotiske Teglstensombygninger. I 14. Aarh. udvidedes Kirken c. 2,5 m mod S. og Koret desuden mod Ø., og ved s. Lejlighed indbyggedes Krydshvælvinger. Fra 15.-16. Aarh. stammer de 4 ældre Tilbygninger, Sakristiet og et Kapel (en Tid Gravkapel for Bregentved) i N., Vaabenhuset i

Bregentved med Have i Fr. V's Tid.

S. og Taarnet i V., alle med kamtakkede Blindingsgavle. Endelig har Kirken i de seneste Aar været Genstand for den største af alle dens Ombygninger, idet der i 1913-15 til den østl. Del af Skibet byggedes to meget store Korsløje, der nu udgør Kirkens Hovedstamme, medens den ældre Del danner Tværskibet (Arkt. Lønborg-Jensen). Alteret staar nu mod S. i den nye Hovedfløj; Altertavlen er et Maleri fra 1855 (Bjærgprædikenen, Kopi efter Eckersberg af Schönstrøm). Prædikestolen er skaarret 1579 i Ungrenæssancestil og bærer Oluf Mouridsen Krognos til Bregentved og Anna Hardenbergs Vaaben; Lydhimlen er fra 1630 i Barokstil med Fr. Urnes og Karen Ahlefeldts Vaaben (senere er Moltkes og Knuths Vaaben paamaalede). Ny Font af Sandsten. Nogle af Stolestaderne er fra 1562 med adl. Vaaben. Den ene Klokke er fra Slutn. af 14. Aarh., støbt af Oluf Henriksen, med Indskr.: „Ave Maria gratia plena“. Gravsten over Hr. Knud, † 156. og Hustru Urzella, † 1558, og Mads Lauridsen Lund af Troelstrup, † 1696. Ved Restaur. i 1915 fandtes en muret Grav fra 13. Aarh.

Bregentved (c. 1250 „Brægnethwedh“) omtales som Gd. i 2. Halvdel af 14. Aarh., da Oluf Grubbe „de Brægnethuedh“ var Ejer. Enken ægtede Hr. Erik Bydelsbak, der endnu 1410 skrev sig til Br., og efter hvem den gik over til Sønnen Laurids Eriksen. Derefter ejedes den af Hr. Niels Pedersen (Gyldenstjerne) til Aagd., † c. 1456, og Sønnen Mourids Nielsen, † 1464, hvis Datter Anne Mouridsd. ved Giftermaal bragte Gaarden til Oluf Stigsen Krognos, † c. 1505, og dernæst til sin 2. Mand, Rigsrd. Predbjørn Podebusk, † 1541. Efter Anne Mouridsdatters Død 1545 ejedes Br. en Tid af hendes Dattersøn Bent Bille († 1555) og Sønnen Mourids Oluisen Krognos († 1550), efter

hvilken sidste den arvedes af Sønnen Oluf Mouridsen Krognos († 1573). Efter hans Død ejedes Br. af hans Morbroder Chr. Gøye († 1584), der 1581 solgte den til Steen Brahe til Knudstrup (i Skaane), † 1620, og fra dennes Søn Erik Brahe gik den c. 1630 over til Eriks Svoger Falk Gøye, der 1630 solgte den til Lensmanden paa Frederiksborg og Kronborg, Fr. Urne, † 1658, hvis Enke Karen Arenfeldt solgte den 1668 til Ove Juel til Villestrup. Denne solgte 1682 Br. med Tilliggende „Arenfeldtsborg“ eller „Pederstrup“, som ovenn. Karen Arenfeldt havde udskilt fra Br., 72 Td. H., til sin Svigersøn Vicesatholder Fr. Gabel, † 1708, efter hvis Død Sønnen Chr. C. Gabel († 1748) købte Br. (Gaard og Gods 532 Td. H.) 1709 for 51,728 Rd. af Dødsboet, men 1718 afhændede den til Fr. IV, der gjorde Ejendommen til Ryttergods og fl. Gange opholdt sig paa Gaarden, hvor der vist i Hovedbyggn. har været indrettet en Lejlighed til ham. Da Ryttergodserne ophævedes efter Fr. IV's Død, blev Br. af Chr. VI 1731 solgt for 25,000 Rd. til Overkrigssekretær, Gehejmerd. Poul Løvenørn, † 1740, hvis Søn Fr. Løvenørn skødede den 1740 (i alt 751 Td. H.) for 65,000 Rd. til Chr. VI, der bestemte den til Bolig for den af ham meget yndede Sophie Caroline, Enkefyrstinde af Ostfriesland, Dronn. Sophie Magdalenes Søster, som dog vist aldrig kom til Br., men foretrak Sorgenfri (se II p. 290). Fr. V skænkede 1746 Br. til sin Yndling, Overhofmarskal Ad. Gottlob Moltke († 1792), som tilkøbte en Del omliggende Godser, nemlig Turebyholm 1747, Juellinge 1750, Alslevd. og Tryggevælde 1751. Af Godserne Br., Sophiendal, Turebyholm og Juellinge (hvortil senere føjedes Alslevd. og Tryggevælde) opr. Kongen ^{21/8} 1750 Grevskabet Br. Efter en senere foretagen Forandring i Erektionspatentet, hvorefter Besidderen selv kunde vælge sin Efterfølger bl. sine mandl. Descendenter, blev den næste Besidder hans 5. Søn Joach. Godske Moltke til Einsidelsborg og Kørup († 1818). Derefter fulgte dennes ældste Søn, den som Minister under Fr. VII kendte Ad. Vilh. Moltke († 1864) og hans ældste Søn Fr. J. Moltke († 1875). Nuv. Besidder er den sidste Søn, Kmhr., Hofjægermester F. C. Greve Moltke.

Skønt der i Nærheden vises et Voldsted „Davrebanken“ i Unnemose, hvor Gaarden tidl. skal have ligget, har dog Hovedbyggn. vistnok altid haft sin Plads, hvor den nu findes. Den ældste Del af den nuv. Bygn. er Kirkefløjen, der vistnok er opf. af ovenn. Fr. Urne, og hvori han lod indrette et lille Kapel (over den gl., nu nedrevne Portfløj stod endnu efter Midten af 18. Aarh. Fr. Urnes og Karen Arenfeldts Navne og Vaaben, hvorfor den ogsaa maa antages at være opf. af ham). Af en Beskrivelse fra Fr. IV's Tid ses, at hele Anlægget har bestaaet af to firfløjede Komplekser; af Hovedbyggn.s Fløje var den nordre i 2 Stokv.; i nedre Stokv. fandtes det ovenomtalte Kapel, i det øvre „Kirkesalen“. Omkr. Midten af 18. Aarh. blev Hovedbyggn. ombygget (som Bygmestre nævnes Nic. Eigtved og G. D. Anthon); saaledes lod Poul Løvenørn 1735 foretage betydelige Forandringer ved den nordre Fløj, hvorved han flyttede Kappellet op til „Kirkesalen“, hvor det nu er, og lod det prægtigt udstyre med helt nyt Inventar. Som Slottet stod indtil den sidste Ombyggn., bestod det af den ud til Haven vendende Hovedfløj i eet Stokv. med Frontespicer, Kældere og Taarnspir, samt to Sidefløje i to Stokv. (se p. 151).

Den anselige, smukke Have er anl. i stor Stil med betydelige Ananas- og Vin-driverier; i et af Drivhusene er der et Bassin med tropiske Vandplanter som *Victoria regia* og *Nelumbium speciosum*. Der findes fl. skønne Vandpartier, et nistraalet Springvand, tre store Alleer, der minder om Alleerne i Fredensborg, og mange sjældne og gl. Træer, deribl. en c. 20 m høj *Quercus Cerris*. I Haven findes fl. Stenprydelser og Statuer, deribl. en Obelisk af Faksekalk, rejst 1770 paa et af de højeste Punkter i Haven til Minde om Fr. V, en af Bissen udf. Broncestatue af Ad. Vilh. Moltke, „rejst af Bondestanden paa Grevskabet Br. og Egede Gods 1859“, og et c. 7,5 m højt Mindesmærke af Faksekalk for Fr. J. Greve Moltke († 1875) — et Fodstykke med en Obelisk (efter Tegn. af G. Hetsch), hvorpaa en Portrætmed. i Marmor (af Thielemann) — rejst af Beboere paa Br. Godser 1877 (se III. Tid. 1876-77, p. 431). Ved Slottets Ombyggn. foretoges i dets Nærhed nogle Ændringer og nye Anlæg i engl. Stil. Eksporthaven er en Forsøgshave med det Formaal at komme til Klarhed over, hvorvidt rationel Frugtavl er rentabel. (Litt.: C. H. Brasch, Gl. Ejere af Br., Kbhvn. 1873. Om Haven se Tidsskr. f. Havevæsen, X p. 49 flg. og p. 95 flg.).

I Haslev har ligget en Hovedgd., men af dens Ejere kendes kun Magnus Toddæ 1328 og Peder Dene 1398.

I Br. Dyrehave og i de nærmeste Partier af „Slotshaven“ ligger nogle og tyve Gravhøje, til Dels i Grupper, alle fredl. ligesom den anselige Gravhøj *Koldinghushejen V.*

for Ulse. V. for Troelstrup ligger i en Have et fredl. Dyssekammer, *Enghøj* kaldet. Ellers er Sognet uden Oldtidsmindesmærker.

Litt.: Dske Byer og deres Mænd XXI (Køge og Haslev), Aarhus 1917. C. Bagger, Jubilæumsdagen for H. By, 1870-4. Okt.-1920. Haslev 1920.

Freerslev Sogn (Haslev-Fr. Km.), et lille Sogn, Anneks (fra 1775) til Haslev, omgives af dette og Terslev S. samt Præstø Amt (Fakse Hrd.). Kirken ligger c. 17 km SØ. for Ringsted og ligesaa langt NØ. for Næstved og SV. for Køge. De højtliggende og særlig mod S. bakkede Jorder (højeste Punkt ved Sognets Sydgrænse, 75 m; Kirkebakken, 60 m) er af s. Beskaffenhed som Hovedsognets. I Sognet Skoven Sophiendal Hestehave, c. 188 ha, og Præsteskov (under Bregentved). Gennem den nordl. Del af Sognet gaar den sydsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 280 (1801: 277, 1850: 323, 1901: 358), boende i 62 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 131 Td.; 15 Gde med 115 og 43 Hse med 12, og forsk. Lodder med 4 Td. Hartk. Ejdsdk. (1916): 809, deraf Jordv.: 504. Areal: 969 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 14 ha, Rug 46, Byg 69, Havre 153, Blands. til Modenhed 76, Kartofler 13, Foderoer 77; Brak udgjorde 56 ha, Grønfoder og Græsning 284, Haver o. l. 12, Skov 125, Vandar. 5. Kreaturhold (1919): 111 Heste, 404 Stk. Hornkv. (deraf 229 Køer), 18 Geder, 58 Faar, 73 Svin (1914: 378).

I Sognet Byerne: *Freerslev* (1377 *Fretherzløff*) med Kirke, Skole og Kbmdshdl.; en Del af *Høstentorp* (det øvrige i Terslev S., se p. 147). *Freerslev Anneks*, *Langesnage*, *Præsteskov*, *Sanderhuse*, Hse. *Holtegd.* (1355 *Holtæ*) under Bregentved, har c. 22 Td. H., Ejdsdk. 237,2, c. 200 ha, deraf Eng 13, Resten Ager.

Freerslev S., een Sognekommune med Hovedsognet, har s. Tingsted og hører under de s. Kredse som dette samt 2. Udskrivningskr.' 121. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er opf. i romansk Tid af Faksekalk, men af den oprindl. Kirke staar kun Skibets to Langmure tilbage. Den gl. Norddør med profilerede Kragbaand er bevaret (blændet). Endnu i romansk Periode forlængedes Skibet c. 4 m mod V. af Kalksten og Kamp med en Gavl af Tegl. I sen. Middelald. er Taarnet (af Kridt- og Mursten) tilføjet mod V., Kirken overhævedes, og Vaabehuset i S. og Korsfløje mod N. og S. opførtes. Ved en Restaur. 1866-67 blev Korsfløje, Kor og Korafslutn. (tresidet) nyopførte uden Hensyn til ældre Forbilleder; Skibets Hvalvinger nedtoges og erstattedes med fladt, gibset Loft, og Vaabehuset blev for største Delen ombygget. Altertavle fra c. 1600 med stort Skriffelt med Fadervor og Nadverordene; Prædikestol fra s. Tid; romansk Granitfont. I Vaabehuset er opstillet en lille Gravsten af Kamp fra 1591 (før som Trin udenfor Vaabehuset). Et Vindue med Kalkmalerier fremdroges 1914. I Skibets Sydмур en Sten, der oprindl. har ligget over Laurids Jensen i „Freersløf Mølle“, † 1642, benyttet igen i 18. Aarh. af Møller Anders Jørgensen, † 1724. Under det gl. Kors Mure fandtes i 1867 to murede Grave fra ældre Middelalder.

I *Freerslev* (Frederløf) boede 1389 og 1395 Væbneren Henneke Pedersen (Godov), hvis Broder Mogens ogsaa skrev sig dertil; 1435-68 skrev Væbneren Lydeke Jensen, der førte i sit Skjold en Halvmaane og en Stjerne, -sig hertil; 1402 solgte Hartvig Tralow til Bisp Peder i Roskilde sit Gods, kaldet „Heyde wenge“, i Frederløf Sogn. — Tæt SV. for Freerslev er der 1873 udgravet Grunden til en aflang firsidet Bygn. fra Middelald., indvendig c. 7 m lang og 5 m bred og med en rundbuet Døraabning. De over 1 m tykke Mure var udelukkende af raa og kløvet Kamp; Brudstykker af Munkesten er derimod fundne omkr. paa Pladsen, der nu er ryddet. *Freerslev Vandmølle*, omtalt fra Beg. af 17. Aarh., er nedl. i 19. Aarh. — En By *Pederstrup* med 2 Gde omtales i 17. Aarh.

Gravhøje kendes ikke; derimod ses ved Holtegd. en fredl. Langdysse, og et Par andre Dysser vides sløjfede ved Freerslev.

Øster-Broby (*Braaby*) Sogn, Anneks

til Vester-Egede i Præstø Amt, omgives af dette Amt (Hammer, Tybjerg og Fakse Hrdr.) samt Haslev og Teestrup S. Kirken ligger] c. 19 km SØ. for Ringsted og 15 km NØ. for Næstved. De højtliggende og bakkede Jorder (højeste Punkt 108 m, mod S. i Hesede Skov) er frugtbar, til Dels lerholdige. Den sydl. Del af Sognet, omtr. $\frac{1}{4}$ af Arealet, er dækket med Skov (Nygaards Vænge, Gisselfeld Dyrehave, Hesede Sk.), og Skovene sammen med Smaasøerne, af

hvilke Søtorup Sø (c. 75 ha) er den største, frembyder mange smukke Partier, navnlig er Villa Gallina i Hesede Skov et meget søgt Udflugtssted, hvor der holdes store Foredragsmøder, ligesom ogsaa Gisselfeld med Have og Skov drager mange Besøgende til sig. En Del Eng omkr. Susaa, som løber fra Ø. til V. gennem Sognet. Gennem Sognet gaar Landevejen Haslev-V.-Egede, Vestgrænsen berøres af den sydsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 620 (1801: 475, 1850: 706, 1901: 656), boende i 111 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 333 Td.; 25 Gde med 297 og 66 Hse med 19, forsk. Lodder med 17 Td. Hartk., samt 18 jordløse Hse. **Ejdsksk.** (1916): 3749, deraf **Jordv.**: 1613. **Areal:** 2265 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 65 ha, Rug 81, Byg 141, Havre 219, Blands. til Modenhed 90, Kartoffler 16, Foderroer 136; Brak udgjorde 134 ha, Grønfoder og Græsning 466, Haver o. l. 90, Skov 660, Vandar. 118. **Kreaturhold** (1919): 260 Heste, 1153 Stk. Hornkv. (deraf 639 Køer), 21 Geder, 133 Faar, 265 Svin (1914: 1204).

I Sognet Byerne: *Øster-Broby* (Braaby; 1342 Broby østræ) med Kirke, Skole og Kbmdshdl.; *Søtorup*; *Duelund*.

Hovedgaarden *Gisselfeld* (c. 1370 Ghysselfel) med Avlsgaarden *Louisenlund* har c. 92 Td. H., Ejdsksk. 550, Jordv. 368, c. 351 ha, deraf Ager 347, Hovedgaarden *Hesede* (1342 Hirsædæ) c. 45,5 Td. H., Ejdsksk. 245, Jordv. 140, c. 254 ha, deraf Eng 58, Resten Ager, Avlsgaarden *Edelesminde* c. 48,8 Td. H., Ejdsksk. 265, Jordv. 143, c. 217 ha, deraf Ager 202; alle under Gisselfeld Kloster. — *Gisselfeld adel. Jomfrukloster* er opr. af General-Feltmarskallieutn. Chr. Gyldenløve til Grevskabet Samsø, Baronierne Lindenberg og Høgholm og til Gisselfeld og Assendrup († 1703) ved testam. Bestemmelser af $\frac{10}{9}$ 1701 og $\frac{18}{9}$ 1702, stadf. ved Konvention af $\frac{20}{6}$ og $\frac{16}{7}$ 1725 mel. Stifterens 3 Børn, saaledes at Overdirektionen af Klosteret gaar i Arv i de fra dem nedstammende 3 Linier. Klosteret, som først traadte i Virksomhed 1754, er sen. blevet udvidet, bl. a. ved Fund. af $\frac{14}{2}$ 1799, Reglement af $\frac{80}{9}$ 1851 og sidst ved Tillæggsfund. af $\frac{28}{1}$ 1873 (konf. $\frac{20}{3}$ s. Aar). Stiftelsens Jorder ligger i Sorø og Præstø Amter. Stiftelsens saml. Hrtk. er c. 376,5 Td., 72,3 Td. Skovsk. (under Skov er desuden indtaget af Ager og Engs Hrtk. c. 72 Td.). Skovenes saml. Areal udgør c. 1770 ha; hele Godsets Ejdsksk. 4250. I Klosteret, der som nævnt bestyres af en Overdirektør (nu A. C. Lensgreve Danneberg-Danneberg), og hvorved der er ansat en Godsforvalter (Bolg: Jettehøj), Læge, Forstinspektør og Gartner, kan kun optages Døtre af danske adl. samt af uadl. i de 3 første Rangklasser. Fra først af var Klosteret bestemt for

1 Abbedisse (nu kaldet Priorinde) og 16 adl. Konventualinder, som hver betalte 2000 Rd. i Indskrivningspenge og fik 200 Rd. aarl.; men senere er Konventualindernes Antal og Hævningen efterhaanden blevne forøgede, medens Indskrivningspengene (fra 1799) er nedsatte til 1000 Rd. Fra 1873 er der 50 Konventualinder; Priorinden hæver 1600, de 10 ældste Konventualinder 1000, de 10 næste 800, de flg. 10 600 og de 20 yngste 400 Kr.; de har ikke Bolig paa Klosteret, som bebos af Overdirektøren. Af Klosterets Formue udredes der aarl. indtil 1600 Kr. til Brudeudstyr for uformuende Piger af alle Stænder, og desuden paaligger det Kl. at understøtte fattige paa Gødset (aarl. indtil 2000 Kr.) og fremme Skolevæsenet (aarl. 800 Kr.). — Med Kl. er forbundet *Gisselfeld Livrentefond for Piger af alle Stænder*, stift. af C. C. S. Greve Danneskjold-Samsøe ved Fund. af ^{20/12} 1872 (konf. ^{22/1} 1873), i hvilken enhver uberygtet dansk Pige kan indskrives mod et Indskud af 1000 Kr., med Ret til efter Følgeorden at nyde en aarlig Livrente, saa længe hun er ugift. — Klosterets Hovedbyggn., der stammer fra Midten af 16. Aarh., bestaar af 3 sammenbygg. Fløje. Til Klosteret hører en c. 77 ha stor Have og Park med storartede Driverier og Anlæg. Om Bygningen og Haven se nærmere p. 158. — Gaarden *Konradsfeld* har 18,2 Td. H., Ejds. 136, Jordv. 113,7, c. 119 ha, deraf Eng 21, Resten Ager; 3 Hse.

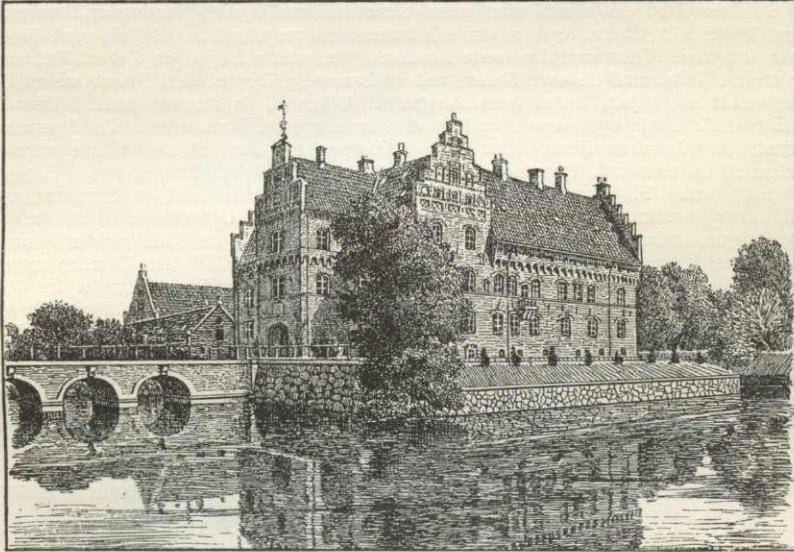
Ø.-Broby S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Haslev og hører under Retskr. Bregentved-Gisselfeld Birk, Politikr. Køge Kbst. m. m., Roskilde Amtstuedistr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., Præstø Amts 3. Forligskr. og 2. Udskrivningskr. 116. Lægd. Kirken tilhører Gisselfeld Kloster.

Kirken er en romansk Kridtstensbyggn., hvoraf dog nu kun Skibet staar tilbage. I sen. Middelald. tilføjedes Taarnet mod V. (af Kridt- og Munkesten i Bælter), Kirken fik Krydshvælvinger, og Kapellet (ligetedes af Kridt- og Munkesten i Bælter) i N. og Vaabenhuset i S. tilføjedes. I 16. Aarh. forlængedes Skibet mod Ø. med Munkesten i moderne Skiftegang; 1877 ombyggedes til Dels Taarnet og dets Hvælving; 1880 fik Kirken nye Hvælvinger, Vaabenhuset ombyggedes, og dets Bjælkeloft erstattedes med en Krydshvælv.; 1903 restaur. Kapellet. Alterbilledet (Englene for Kvinderne ved Graven) er mal. 1833 af Const. Hansen; Prædikestol fra 1862; Kalkstensfont fra Slutn. af 12. Aarh., et meget interessant Arbejde med Relieffer i Arkadeblindinger paa Kummen og Foden (afb. i Tegn. af æ. nord. Arkit. 2. S. 4. R. Pl. 3). Korpartiet adskilles fra Kirken ved et Tralværk fra 1695 med Knuthernes Vaaben, hvilket ligeledes findes paa den smukt udsk. Herskabsstol foran Kapellet, hvorpaa desuden en malet Tavle, der angiver, at den og Begravelsen under Kapellet er indrettet af Ad. Levin Knuth 1695, og forned en udsk. Fylding med symbolsk Fremstilling efter Sal. Ordspr. C. 11 V. 12. I Gravhvælvingen under Kapellet (restaur. 1853 med Kisterne) staar 3 Kister, hvoraf den ene, af Metal og rigt prydet med drevet Arbejde, indeslutter Liget af Ad. Lev. Knuth, † 1699, den anden hans mangeaarige Forlovede Comtesse Hilleborg Holck, † 1724*), og den tredje hendes Moder, Sophie Ulfeld, † 1698, Enke efter Chr. Chrf. Holck til Orebygd. I Korets Indervæg er indmuret en udmærket hugget Ligsten over Peder Oxen (i en med Vaabenskjolde prydet Ramme ses en Sarkofag, paa hvilken den i fuld Rustning klædte Statue hviler; Sarkofagens forreste Side er fjærnet, saa at man i dens Indre ser den afdødes Skelet ligge paa en Baare; paa Stenen staar: „Her lygger Peder Oxen til Gisselfeldt begravnen som af nye lodt bygge thenne Kircke och Gaardt och flitte paa thesse Sthede the nu staa. Som døde An Do 1575 then 4 Dag Nov.“). Ligstenen er forfærdiget længe før P. Oxes Død, da Tierne og Enerne og Datoen er tilføjede senere, og Indskriften passer slet ikke, da han hverken ligger begr. i Kirken (men i Frue Kirke i Kbh., se Ryge, Peder Oxes Levnedbeskr. p. 336, og Hist. Tidskr. 5. R. V, p. 415 fl.) eller har bygget den. Hvilken den af ham opf. Kirke skal være, vides ikke. Man ved, at Peder Oxen

*) Da man for c. 120 Aar siden aabnede hendes Kiste, fandt man under hendes Hoved en Pakke Breve, som man antog indeholdt Optegnelser om Grunden til, at de aldrig blev gifte, men Kirkejeeren forbød af Pietetshensyn, at de maatte undersøges.

havde tænkt paa at bygge en ny Kirke for Ø-Broby og Ulse forenede Sogne, og man har gættet paa, at en gl. Bygn., der ligger NV. for Hovedbygningen, og som lang Tid brugtes som Lade (i de seneste Aar omdannet til Ridehus med Stald), er Rester af denne Kirke (se Rasmussens ndfr. nævnte Bog, p. 315); men der er i dens Bygningsmaade intet, der taler derfor; mere sandsynligt er det vel, at der menes en Kirke, som P. Oxe kan have opf. ved Gisselfeld som en 4., østre Fløj, men som nu ikke mere er til. I Kapellet en lille nederlandsk Alabasttavle fra 1579 med Dommедagsrelief og paa Fløjene Peder Oxe og Mette Rosenkrantz malede i knælende Stilling. I Kirken har i Middelald. været Altare indv. til Vor Frue, Skt. Nikolaus og Skt. Margrethe (alle nævnte i et Testam. fra 1292).

Gisselfeld nævnes alt i 14. Aarh., men laa dengang henved 2 km N. for sin nuv. Plads paa Louisenlunds Mark, hvor Voldstedet, „Spegedynen“, endnu ses, som en med

Gisselfeld.

Grav omgivet Firkant, c. 8×10 m, medens den med Grave omgivne Borgø, der laa i Gaardsøen tæt NØ. for Gisselfeld, maaske har tilh. en ældre Gd., *Valgestrup**), som nedlagdes i 1. Halvdel af 16. Aarh. og forenedes med G. Som G.s ældste Besiddere nævnes Brødr. Bo, Peder og Eskil Falk i Kong Olufs Tid. Den sidstn. Broders Sønndatter Ide Eskilsd. bragte Gaarden til sin Ægtefælle Hr. Mogens Gøye. Deres Søn, Marsken Hr. Eskil Gøye († 1506) efterlod G. til sin Søn Hr. Henr. Gøye, den kendte Tilhænger af Chr. II. Han solgte G. 1527 til sin Svoger Joh. Oxe til Nielstrup, der døde 1534 som Følge af et ved Belejringen af Nielstrup under Grevens Fejde modtaget Saar, og under hvem (eller omtr. samtidig) G. ogsaa blev plyndret i Grevens Fejde (maaske er den ovenn. Gd. Valgestrup blevet ødelagt ved s. Lejlighed). Fra Joh. Oxe gik Gaarden over til den kendte Statsmand, Rigshofm. Peder Oxe, † 1575, der nedbrød det gl. Gisselfeld og opførte den nye Hovedbyggn. (se ndfr.), lagde en Del af det omligg. Bøndergods ind under Hovedgaarden og bl. a. anlagde de store Karpesfiskerier, der endnu er i Drift**). Da Peder Oxe ikke havde Børn, kom Gaarden efter Enken Mette Rosenkrantz' Død 1588 til hans Søster Ane Oxe, g. m. Frants Banner, og der-

*) Ved Nationalmuseets Udgravning af Borgpladsen 1898 afdækkedes Grunden til en c. 15 m lang, rektangulær Bygn., opf. af Munkesten paa Fundament af raa Kamp (se Møllerup, Redegørelse for Nationalmus. 2. Afd.s Virksomh. siden 1892, p. 74).

***) Efter Peder Oxes Landflygtighed gav Kongen $\frac{2}{3}$, 1560 Hofmarskal, Borggreve Fr. v. Dohna Skøde paa G. Gaard og Gods (sidste i alt 154 Bøndergde) mod, at han skulde blive i Landet (Kanc. Brevb. 1561-67 p. 57 Anm.).

næst til deres Datter Karen, g. m. Henr. Lykke til Overgd. († 1611), efter hvem Sønerne Chr. og Frants († 1655) arvede den; den sidstnævntes Søn var den kendte Kaj Lykke, efter hvis Fald Gaarden kom ind under Kronen 1661. Ved Mageskifte af $\frac{7}{1}$ 1671 overdrog Chr. V den til Oberstlieutn. Dittl. Rumohr, der s. Aar solgte den til den fra Svenskekrigen kendte General Hans Schack († 1676), og Enken efter dennes Søn Otto Didr. Schack († 1683) solgte den 1689 (c. 900 Td. H.) til Overkmjkr., sen. Gejmerd. Ad. Levin Knuth, der forenede Hovedgaarden Assendrup med Gisselfeld, opr. *Hesede* Gd. af den 1671 nedl. By Hesede*) og forøgede dens Tilligg. med betydeligt Strøgods. Knuths Arvinger solgte G. ved Skøde af $\frac{81}{1}$ 1699 for 85,000 Rd. til Generalfeltmarsk. Chr. Greve Gyldenløve, Chr. V's Søn og Stamfader til Greverne Danne-skjold-Samsøe, ved hvis Testam. G. blev adl. Jomfrukloster (se videre p. 155). Dette traadte dog først i Virksomhed 1754 efter Gyldenløves Enkes, Dorthæa Krags Død (hun havde 3. G. giftet sig 1715 med Kmhr. Hans Adolf Ahlefeldt).

Den nuv. Hovedbyggn. er, som nævnt, opf. 1547 eller rettere da paabeg. (først ved P. Oxes Død 1575 skal den være blevet fuldendt). Den bestaar af 3 sammenbygg. Fløje i 3 Stokv., opf. af røde Mursten med meget tykke, til Dels med Skydeskaar forsynede Ydermure, hvælvede Kældere i den vestre Fløj (i en Del af Kælderen, der staar i Forb. med de øvre Stokv. ved en hemmelig Trappe, skal Peder Oxe en Tid have holdt sig skjult, inden hans Afrejse til Udlandet, da han var faldet i Unaaede), store takkede Gavle og paa venstre Fløj et fremspringende Porttaarn**). En Spærremur lukkede for Gaardens fjerde Side. Inde i Gaarden har der ved søndre Side været et ottekantet, nu atter opf. Trappehus. Som omtalt under Kirken har der været tilbygget en fjerde, østre Fløj, som dog sen. blev nedrevet og erstattet med en Brandmur, som 1665 atter forsvandt, men genopbyggedes, vistnok af Chr. Gyldenløve. I det hele er Bygningerne undergaaede store Forandringer i Tidens Løb, saaledes har der i søndre Fløj været Kirke, som nedlagdes i Slutn. af 18. Aarh.; 1869 blev Gaarden restaur. under Ledelse af Herholdt, ved hvilken Lejlighed de røde Mure befriedes for deres Kalkpuds. Paa de 3 Sider er Gaarden omgivet af Grave, paa Nordsiden ligger den saakaldte Gaardsø. Peder Oxe omgav ogsaa Gaarden med et Udenværk, best. af en Mur, der har støttet sig til Taarnbygninger, og som til vore Dage delvis dannede Ydervæggene for Ladebygningernes Udlænger. Ved den gl. Bygn. ligger desuden en af Knuth opf. 2 Stokv. høj Bygn. I de sen. Aar er Hovedbyggn. baade ind- og udvendigt underkastet en Istandsættelse (fuldendt 1915) under Ledelse af Arkt. M. Borch, ved hvilken Lejlighed Muren og Taarnet ved Vejen er genopførte.

Have (gamle, øverste og nederste Have), der omslutter fl. smaa Indsøer, er meget smuk og rummer de største Driverier i Landet, fl. sjældne Træer — saaledes en c. 23 m høj Vedbend, der klatter op ad en gl. Eg, en Sorbus domestica, der over Jorden deler sig i 3 Grene, hvoraf den tykkeste er c. 1 m i Omfang, og en c. 16 m høj Robinia pseudacasia —, Springvand og et nyt Kaskadeparti (Vandfald), hvorigennem Vandet fra den højestliggende Sø (Gaardsøen) forbindes med en lavere liggende Sø (Bredesøen), der atter staar i Forb. med en Række terrasseformet liggende Fiskedamme, som udmunder i et indgrøftet Engparti; i disse Søer og Fiskedamme er der ret betydeligt Karpfiskeri. Desuden findes Mindestøtter over Kmhr. C. F. Kleist, over Kancellird. Jens Bing, † 1798, og over Admiralinde Edele Sophie Kaas, † 1800. Herskabshaven er ny anl. i engl. Stil; Køkken- og Frugthaven er ny anl. paa Grundlag af et glt. fransk Anlæg med Terrasser og Alleer; S. for Hovedbyggn. er der en prægtig Park med Bakker, Smaasøer og Fiskedamme, forb. med den øvrige Have ved en Tunnel under den oftl. Sognevej. I Nærheden den saakaldte „Gravlund“ el. „Sophiehave“, hvori Medlemmer af den Danneskjold-Samsøeske Fam. i 19. Aarh. er begr. Som en særlig Seværdighed i Køkken- og Frugthaven kan anføres en c. 173 m lang Buegang med Espalier af Cordontræer, Æbler ved den ene og Pærer ved den anden Side, i alt 276 Træer. — Under den forr. Overdirektor er der i det hele gjort meget for Godset; bl. a. har han ladet opf. en Hovedbyggn. til Hesede (Arkt. Borring), Skovriderboligen Sophie-høj (Arkt. M. Nyrop) og fl. nye Avlsbyggn., ladet Skovene indhegne, paabeg. de be-

*) Hesede kaldes 1290 Hyrsæt, 1342 Hirsædæ; 1345 vidnede Kong Vald., at paa hans Retterting i Roskilde gav Petrus Nyelsson og hans Søn Johs. Petri de Hirsit in Ryngstad Herret til Rosk. Domkirke en Gd. i Hirsit.

***) Over Porten i Taarnet er indmuret en Sten med P. Oxes fædr. og mødr. Vaaben og Indskriften: „M. D. X. L. paa thedt sivende Aar Loed Peder Oxe thendne Gaard flytte og bygghe af ny som ha(n)d her staar segh oc sine Arvinghe thil nytthe Gvdt undnis thennom ath bygghe oc boe och saa i Verden ath vere ath thedt bliffver thennom thil Fredt och Roe ofver aldt Thing thil Gvdt Ære“.

tydelige Engstrækningers rationelle Kultivering og erhvervet Bevill. til Bortsalg af en stor Del af Husmandsgodset. Alle Arvefæsteafgifter er afløste under den nuv. Overdirektør. Fl. smukke Huse, som „Fritzehusene“, „Væverhuset“, „Fiskerhuset“, „Aabrohuset“ og „Sivdamshuset“, er opf. i Sognet af Klosteret (alle af M. Borch).

I *Hesede Skov* (under Gisselfeld) ligger Lystpavillonen *Villa Gallina* (Navnet stammer fra det 1849 brændte „Hanebjærgshus“) og en Planteskole, der blev anl. 1837 af Hans Jacobsen og bestyret af ham († 1891), og hvori der findes mange store og sjældne Træer, deribl. fl. *Edelgraner*, hvoraf en c. 100 Aar gl., 28 m høj, en c. 14 m høj *Betula papyracea*, en 16 m høj *Alnus cordifolia*, en 10 m høj *Carpinus Betulus* (Avnbøg med forsk. Blade), en henved 15 m høj *Quercus palustris*, en 14 m høj *Acer Lobellii* og en c. 11 m høj *Pterocarya fraxinifolia*, der er delt i to Stammer.

I den fiskerige *Søtorup Sø* (ligesom i Ulse Sø) fanges der en lille Fisk, som ogsaa er fundet i Silkeborgsøerne og Fovsing Sø, den saakaldte „Maræne“ (paa Sjæll. kaldet „Marine“). — *Bæks Mølle* og *Stoks Mølle* er nu nedlagte. — I *Søtorup*, som i Midteld. laa i Haslev S., har der dengang været et Skt. Søren's Gilde; det betænkes i Niels Gyldenstjernes Testam. af 1456.

Litt.: O. F. C. Rasmussen, Optegn. om G., Nestved 1868. O. Andrup, Fortegn. over Malerierne paa G. Kl. osv., Kbhvn. 1918, og s. Forf., G., i Dske Herregde ved Aar 1920, I.

I Gisselfeld Dyrehave ligger nogle Gravhøje, hvoraf to meget anselige. Paa Gisselfeld Marker har der været enkelte Høje, men i øvrigt kendes kun ganske faa Oldtidsmindesmærker i Sognet, deribl. en Langdysse tæt V. for Ø.-Broby.

Teestrup Sogn (indtil 1895 Anneks til Aversi S. i Præstø Amt) omgives af Ø.-Broby, Haslev og Øde-Førslev S. samt Præstø Amt (Tybjerg og Hammer Hdr.), hvorfra det skilles ved Susaa. Kirken ligger c. 15 km SØ. for Ringsted og omtr. ligesaa langt NØ. for Næstved. De noget højtliggende Jorder (højeste Punkt Skuderløse By, godt 46 m) er overvejende jævne og sandmuldede med Mose- og Engstrækninger langs Aaen (Teemose, Humlemose, Gammellung, Tuerne, Enghave, Sømose m. m.). Det skovløse Sogn berøres i den sydstl. Del af den sydsjæll. Bane.

Befolkning i 1916: 1129 (1801: 548, 1850: 766, 1901: 1103), boende i 249 Gde og Hse. Det saml. Hartk. (1905): 377 Td.; 61 Gde med 333 og 167 Hse med 44 Td. Hartk., samt 8 jordløse Hse. Ejds. (1916): 3091, deraf Jordv.: 1902. Areal: 2315 ha, hvoraf (1912) besaaet med Hvede 94 ha, Rug 128, Byg 203, Havre 212, Blands. til Modenhed 255, Kartofler 20, Foderroer 172; Brak udgjorde 212 ha, Grøn-foder og Græsning 850, Haver o. l. 34, Tørvemoser 24, ubenytt. 7, Vandar. 8. Kreaturhold (1919): 452 Heste, 1714 Stk. Hornkv. (deraf 892 Køer), 65 Geder, 83 Faar, 832 Svin (1914: 2883).

I Sognet Byerne: *Teestrup* (Teestrup; 1291 Teestorp) med Kirke, Præstegd., Skole, Forsamlingshus (opf. 1873), Kommunehus (Fattighus), Spare- og Laanekasse (opr. 1878, ^{21/3} 1918: Indskud 98,871, Reservef. 4568 Kr.); *Skuderløse* (1320 Skutherløse) med Skole, Missionshus (Nain, opf. 1891), Kommunehus (Fattighus), Forsamlingshus, Asyl (opr. 1872 af Hofjægerm. P. F. Post til Broksø), Andelsmejeri (Svalebæk) og Ml. Saml. af Hse: *Enghave Hse*, *Rækken*, *Overdrevet*, *Indelukket*. — Avlsgaarden *Henriettelund* (Arvf. under Gisselfeld) har c. 26 Td. H., Ejds. 185, c. 164 ha, deraf Ager 112, Eng 46, Skov 6; 5 Huse.

Teestrup S., en egen Sognekommune, har Tingsted i Haslev og hører under Retskr. Bregentved-Gisselfeld Birk, Politikr. Køge Kbst. m. m., Roskilde Amtstue-

distr., Ringsted Lægekr., Sorø Skattekr., Ringsted Skyldkr., Amtets 1. Folketingskr., Præstø Amts 3. Forligskr. og 2. Udskrivningskr.' 117. Lægd. Kirken er selvejende.

Kirken er en senromansk, fra Beg. af overhvalvet Teglstenskirke, hvis Vestgavl med 3 rundbuede Blindinger staar bevaret inde i Taarnmuren. Det oprindl. Kor er nedrevet og erstattet af et nyt fra sen. Middelald., i hvilken Tid der ogsaa er tilbygget et Sakristi i N., et Vaabenhus i S. og et Taarn i V., alt fortrinsvis af Munkesten. Kirken restaureredes 1863, og 1882 ommuredes største Delen af Taarnet. Altertavlen er udsk. i Bruskbarokstil (c. 1640) med Fremst. af Moses og Johannes Døberen, i Midtfeltet staar en Gipsafstøbning af Thorvaldsens Kristus; Prædikestol fra c. 1625, skaaret i Roskildeværkstedet med Fremst. af Christi Lidelse og Forherligelse; romansk Granitfont. — Ved Indgangen til den 1909 udvidede Kirkegaard er der opf. et Ligkapel.

Johs. Nicholai de Teestorp nævnes 1337 og Jacobus Hemmingi de Tetztorp 1399. — I Skuderløse har der i Middelald. været et Skt. Peders Gilde i Broderskabsforbindelse med Skovkloster.

Oldtidsmindesmærker kendes kun paa Teestrup Marker, hvor der ligger et fritstaaende Dyssekammer med en kolossal Dæksten (fredl.) og en meget forstyrret Langdysse; et Par andre Dysser smstds. vides sløjfede.

Slagelse Herred.

Sognene: Skt. Peders Landsogn, Skt. Mikkels Landsogn, Hejninge, Sønderup, Nordrup, Gudum, Sorterup, Ottestrup, Kindertoft, Slots-Bjærgby, Studstrup, Lundforlund, Gerlev, Stillinge, Vemmelev, Hemmesøj, Boeslunde, Taarnborg.

1610

Herredet, det nordvestligste og næststørste i Sorø Amt, grænser mod Ø. til Alsted Hrd., mod SØ. til Vester-Flakkebjerg Hrd., mod V. til Store-Bælt og mod N. til Holbæk Amt (Løve og Merløse Hdr.), hvorfra det for en stor Del skilles ved Tude Aa. Herredets største Udstrækning fra NNØ. til SSV. er c. 30 km; fra V. til Ø. er det bredeste Sted c. 26 km; men dets Form er meget uregelmæssig; mod S. gaar det ned i en Spids til Skælskør Fjord, mod V. udsender det Halvøen Halsskov, Odden N. for Korsør Nor. De mod Ø. noget højtliggende (Hashøj, 93 m) og temmelig bakkede, men mod V. lave og jævne Jorder er for største Delen lermuldede. Mod Ø. findes en Del Skov (2589 ha, c. $\frac{1}{11}$ af Arealet). Af Vandløbene er Tude Aa, med dens Biaa Vorby Aa, det vigtigste. Herredet har ingen større Søer. M. H. t. Frugtbarheden er det Amtets bedste Hrd., idet der i Gnmst. gaar c. 9 Td. Ld. paa 1 Td. Hrtk. Dets saml. Areal udgjorde 1916 29,171 ha (c. 292 km²), deraf Vandareal 130. Ager og Engs Hrtk. og det halv. Skovskylshrtk. udgjorde $\frac{1}{1}$ 1905 5410 Td. Folketallet var $\frac{1}{2}$ 1916 15,102 (1801: 8134, 1850: 13,019, 1901: 14,819). I Herredet ligger Købstæderne Slagelse og Korsør. I gejstl. Hens. danner Herredet med de fornævnte Købstæder et eget Provsti, undt. Kindertoft S., Anneks til Pedersborg S. i Alsted Hrd., og Gudum S., Anneks til Havrebjærg S. i Løve Hrd.

Slagelse Hrd., i Vald. II.s Jordebog kaldet *Slagløsehæreth* og *Slaulæsæhæreth*, hørte i Middelald. til Sjællands Vestersyssel; fra 1660 hørte det til Antvorskov og Korsør Amter, indtil disse 1798 forenedes med det nuv. Sorø Amt (se p. 4).